

Biblioteksbladet

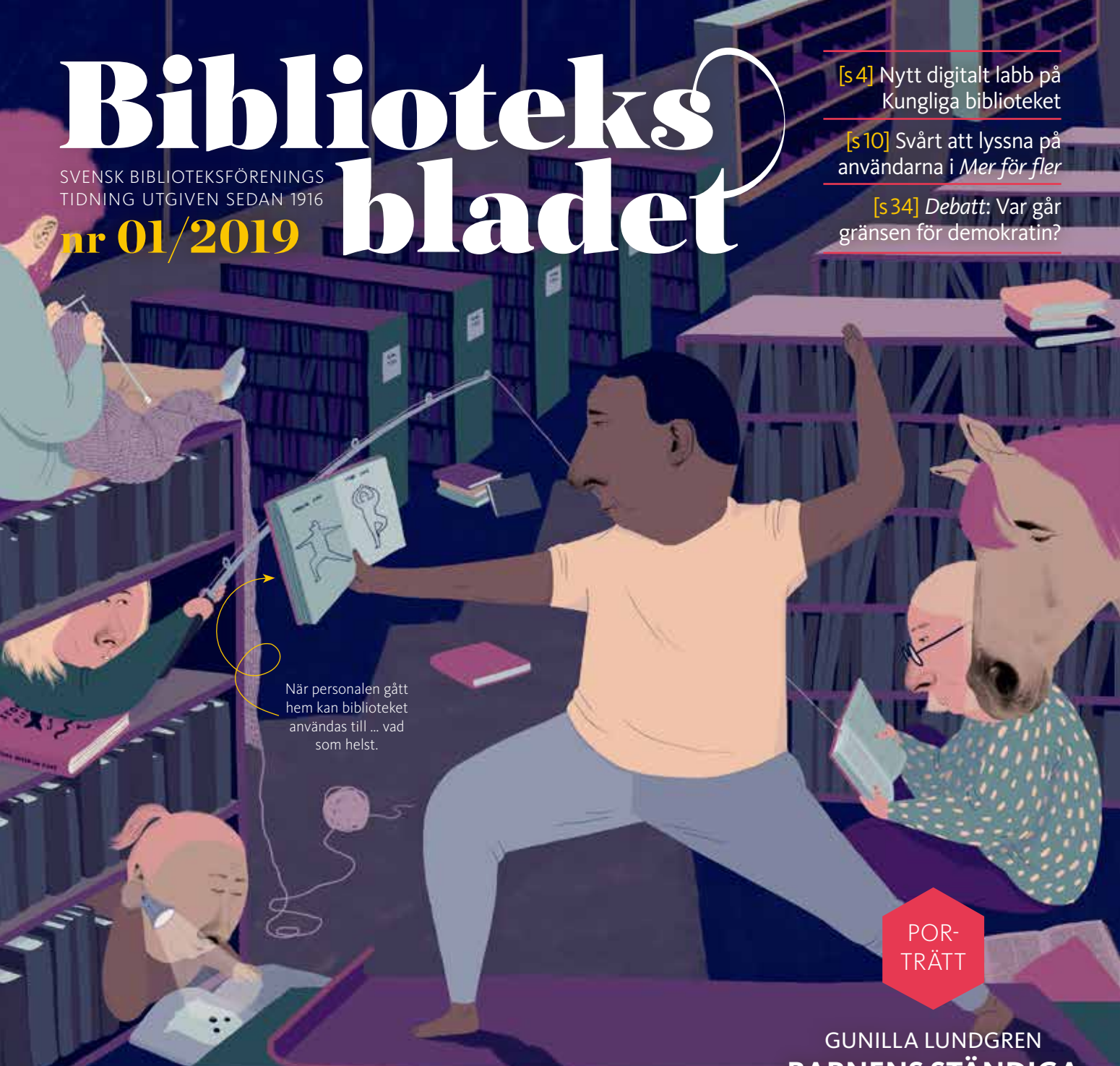
SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING
TIDNING UTGIVEN SEDAN 1916

nr 01/2019

[s4] Nytt digitalt labb på Kungliga biblioteket

[s10] Svårt att lyssna på användarna i *Mer för fler*

[s34] *Debatt: Var går gränsen för demokratin?*

När personalen gått hem kan biblioteket användas till ... vad som helst.

POR-
TRÄTT

GUNILLA LUNDGREN
BARNENS STÄNDIGA
SEKRETERARE

Folket TAR ÖVER

[s13] *Antalet meröppna bibliotek ökar snabbt. Och farhågorna om skadegörelse och otrygghet har mestadels kommit på skam.*

Samtal pågår

Mär jag började som redaktör för den här tidningen för tre år sedan sade många att det var svårt att få i gång några debatter i Biblioteksverige. Som förklaring uppgavs olika anledningar. Som att branschen var så liten. Som att alla var så beroende av politikerna. Eller som att individerna var så timida.

Det var förstås ingen absolut sanning. När man retar björnen vaknar den ju. När man till exempel hotar med att tömma magasinerna, ta betalt för bibliotekslån eller privatisera driften. Men det känns ändå som om biblioteksamtalen är ovanligt många och heta. Att det är mycket som står på spel och att volymen därför skruvats upp en bit.

REGALSKEPPET "den nationella biblioteksstrategin" har fört med sig rejäla svallvågor. Och det fortsätter gissningsvis ända fram till dess att slutversionen lämnas i mars.

Det politiska klimatet med dess allt större motsättningar ruckar också fotfästet för bibliotekens verksamheter, både vad gäller inköp och program.

I det här numret har vi fått kasta ut ett par fasta avdelningar för att i stället lyfta in relevanta debattartiklar. Det handlar om frågor som varit heta också 2018: Om huruvida det nya e-boksavtalet egentligen löser några problem. Om hur den nationella strategin kommer att ta musiken på allvar i elfte timmen. Och om var gränserna går för vem som får tala i biblioteksrummet. Hur man ska se på den omdiskuterade debatten på Hornstulls bibliotek i Stockholm, där en företrädare för en högerextrem ungdomsorganisation satt i panelen för att diskutera demokrati.

KULTURBUDGETARNA har varit en snackis liksom den nya kulturministerns, Amanda Lind, frisyrr. Förvånansvärt få har talat om vår nya forskningsminister, Matilda Ernkrans. Kanske är de frågor hon hanterat för komplicerade. Och frisyren dessutom för ointressant.

På redaktionen pratar vi en del om vem som blir ny riksbibliotekarie efter Gunilla Herdenberg som ju lämnar posten den 1 mars. Kanske kan vi få svar på det nu när en regering trots allt är tillsatt.

I DET HÄR debattklimatet är det förvånande att enigheten kring fenomenet meröppet är så stor. När vi frågade de av Svensk biblioteks- förenings medlemmar som jobbar i meröppna

bibliotek om deras erfarenheter av öppethållande utan personal svarade de med en röst att meröppet inte är något annat än toppen. De mindre problem med stök och nedskräpning

som ändå kan följa i spåren tycks försumbara när de tillfrågade betänker nyttan. Fler besök, nöjdare besökare och fler utlån. Några enstaka har till och med fått mer personal. Vilket förstås är glädjande. För mitt i yran vet vi ju att det är den som är bibliotekens stora värde. Biblioteket är bibliotekarien – inte samlingen.

Annika Persson
chefredaktör

Filmtips

Långfilmen efter Kristan Lundbergs *Yarden* ligger på SVT play hela februari. Missa inte en av Malmös starkaste klasskildringarna. Dessutom: alla pratar skånska – utom just huvudpersonen.

I nummer 1 2019

- 2 LEDARE
- 4 JUST NU
- 9 MÅNADENS SERIE
- 10 SPECIAL: MER FÖR FLER
- 13 TEMA: MERÖPPET
 - 14 Besökarna tar över
 - 18 "Det är få incidenter"
 - 21 Meröppet ska ge något extra
- 23 NY MODELL
- 26 PORTRÄTTET: GUNILLA LUNDGREN
- 31 DEBATT/KOMMENTAR
- 36 AKTUELLT FRÅN SVENSK BIBLIOTEKS FÖRENING

Följ oss varje dag

- biblioteksbladet.se
- facebook.com/biblioteksbladet
- twitter.com/biblioteksblad

Chefredaktör/ansvarig utgivare
Annika Persson
070- 373 11 60 / annika.persson@a4.se

Art Director
Louise Bååth
louise@a4.se

Webb/reporter
Stina Loman
stina@a4.se

Layout/repro
Josefin Herolf
josefin@a4.se

Reporter
Jennie Aquilonius
jennie@a4.se

Omslagsillustration:
Emma Hanquist

Svensk biblioteks förenings är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteks väsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

ILLUSTRATION: EMMA HANQUIST

s 13

De senaste åren har utvecklingen med meröppna bibliotek exploderat. Men hur funkar det egentligen?

FOTO: GETTY

s 11

Förslagen var många när biblioteken skulle utgå från användarnas behov. Men att släppa taget och lyssna var inte det lättaste.

FOTO: LINUS SUNDAHL DJERF

s 26

I snart femtio år har Gunilla Lundgren skrivit böcker med barn, men kallar sig hellre sekreterare än författare.

Adress
A4 Text och form
Bondegatan 21
116 33 Stockholm

Tryck
Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Prenumeration på BBL
För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften. 350 kr för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175 kr). Övriga (inom Sverige) betalar 550 kr (utom Sverige 700 kr).

Produktion
Biblioteksbladet produceras av A4 Text & Form för Svensk biblioteks förenings. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonskontakt
Andrea Åhslund
andrea.ahslund@mediakraft.se
072-015 06 93
Moms utgår ej.

Biblioteksbladet är TS-kontrollerad.

Denna tidning gick i tryck den 28 januari.
www.biblioteksbladet.se

FOTO: BIBLIOTEKEN I NORRBOTTEN

Berättelser på urfolksspråk

KULTURARVET I NORRBOTTEN har alltid varit mångkulturellt och mångspråkigt. Nu lyfter projektet *Min berättelse* fram Norrbottens nedskrivna och berättade litteratur på nationella minoritets- och urfolksspråk. Det blir utställning och programverksamhet, både på de fysiska biblioteken och på Bibblo.se. Här kan man lyssna på inspelade berättelser, dikter och låtar på meänkieli, samiska och finska. Publiken kan också bidra med berättelser. ■ **BBL**

”Astrid Lindgren sa en gång att ”barn skapar mirakel när de läser”. Hon har rätt. Därför ska tillgången på skolbibliotek med utbildade bibliotekarie öka. Läsdelegationens förslag genomförs. Vi ska ha fler mirakel i Sverige!”

Stefan Löfven i regeringsförklaringen den 21 januari 2019. ■ **BBL**

KB-labb för datadriven

Kungliga biblioteket drar i gång ett nytt datalabb för datadriven forskning i humaniora och samhällsvetenskap. Här kan forskarna skanna ett stort antal källor. **TEXT STINA LOMAN**

vår startar ett nytt projekt på Kungliga biblioteket som ska göra det möjligt för forskare att göra storskaliga dataanalyser. Datalabbet riktar sig till forskare inom humaniora och samhällsvetenskap. I stället för att de själva ska söka igenom databaser gör nu algoritmer jobbet, något som går fort och antalet källor blir mycket större än tidigare.

– Som forskare kunde du tidigare ha 50-100 källor till en artikel. Med datadriven forskning kan du använda en miljon källor, säger Pelle Snickars.

Han är professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Umeå universitet och har skrivit en förstudie åt KB där han undersökt förutsättningar för en ny labbverksamhet. Här pekar Pelle Snickars ut flera fördelar med den datadrivna forskningen, bland annat att forskningsresultaten blir mer kvantifierade.

– Forskaren kan tydligare visa hur den kommit fram till sitt resultat. Det kan annars vara svårt att motbevisa resultat inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning eftersom resultaten kan vara väldigt subjektiva.

ALGORITMERNAS i programmen skannar igenom textmassor och kan hitta exempelvis namn och orter men även tematiska strukturer och mönster

”Som forskare kunde du tidigare ha 50-100 källor till en artikel. Med datadriven forskning kan du ha en miljon källor”

FOTO: GETTY

Börjar som ett tvåårigt projekt

KB-labb för datadriven forskning i humaniora och samhällsvetenskap startar under våren 2019. Successivt byggs en miljö där forskare får tillgång till kurerade dataset med ursprung i KB:s digitaliserade samlingar. Fler databaser ska tillkomma, bland annat ett digitalt arkiv med alla svenska romaner från åren 1945–1989 (läs mer om det projektet i artikeln till höger).

I datadriven forskning söker algoritmer igenom stora sammanlänkade datamängder i så kallade dataset. Det gör att forskare kan använda mycket fler källor i sin forskning.

KB-labb ska till en början drivas som ett tvåårigt projekt. ■ **BBL**

till forskare och till en början kan dataanalyserna bara göras på plats, berättar Miriam Nauri, avdelningschef på Kungliga biblioteket.

– Vi jobbar för att så småningom möjliggöra fjärraccess från de forskande institutionerna. Det kräver dock att de upphovsrättsliga frågorna blir lösta, något vi tittar på nu, säger hon.

FLERA ANDRA NATIONALBIBLIOTEK i Europa har redan datalabb av den här typen. Att KB drar i gång nu beror på att det finns en politisk vilja att främja datadriven forskning. I regeringens forskningsproposition från 2016 nämndes bland annat detta.

– Som ett resultat av propositionen gjorde Vetenskapsrådet en stor utlysning kring digitalisering och tillgängliggörandet av kulturarvet. Cirka hälften av de projekt som fick bidrag utgår från KB:s samlingar. Det visar att det finns ett stort intresse i forskarsamhället för de datamängder vi kan erbjuda, säger Miriam Nauri. ■

Miriam Nauri
FOTO: JANN LIPKA

som är omöjliga att se för en människa.

Det här gör att forskarna kan ställa en helt ny typ av frågor. I ett forskningsprojekt som Pelle Snickars ska dra i gång kommer han bland annat att granska Statens offentliga utredningar under perioden

1945–1989. Här kan han ställa frågor som ”vilken röst har staten talat med när det gäller filmpolitik, infrastruktur och organisering av vården under perioden?”

Pelle Snickars påpekar att datadriven forskning inte ersätter den traditionella humanistiska forskningen.

– Algoritmerna kan inte tala om hur poeten Tomas Tranströmer använde metaforer i sina texter, säger han.

Den nya verksamheten riktar sig

forskning

22 000 svenska romaner digitaliseras i nytt projekt

Inom ramen för ett stort forskningsprojekt kommer alla svenska romaner utgivna 1945–1989 att digitaliseras.

Den svenska välfärdsstaten 1945–1989 ska analyseras utifrån politik, media och kultur i ett nytt stort forskningsprojekt som leds av Pelle Snickars, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Umeå universitet. Forskarna ska göra textanalyser av bland annat Statens offentliga utredningar, svenska dagstidningar (Aftonbladet och Dagens Nyheter) och alla på svenska publicerade romaner under perioden. Romanerna är ännu inte digitaliserade så fem miljoner kronor av projektets totalt 23 miljoner ska gå till det. **Hur många romaner rör det sig om?** – Omkring 22 000, uppskattningsvis tre miljoner sidor, säger projektledaren Pelle Snickars.

Ska romanerna tillgängliggöras för allmänheten?

– Det ingår inte i projektet men vi lägger en viktig grund för det.

Jag kommer att driva frågan framåt och ska påbörja en dialog med rättighetsorganisationerna.

Varför har inte böckerna digitaliserats tidigare?

– Sverige ligger långt efter. Kungliga biblioteket har försökt att få loss pengar men det har gått långsamt. Litteraturbanken i Göteborg har också gjort ett fint arbete men de gör

väldigt noggranna digitaliseringar vilket går långsamt. Själv är jag mest intresserad av att få materialet i digital form för forskningens skull men också för samhället.

Att forskarna fokuserar på åren 1945–1989 beror bland annat på tekniska omständigheter. Projektet är ett samarbete mellan Umeå universitet och Kungliga biblioteket och löper över fem år. ■

TEXT STINA LOMAN

Pelle Snickars
FOTO: PRIVAT

Ny utbildning för läskunnighet

BIBLIOTEKARIER BEHÖVER spetskompetens i litteraturanalys och litteratursamtal. Läsningsen har förändrats radikalt senaste åren, särskilt bland unga, och bibliotekarie och lärare möter andra behov än tidigare.

Därför startar nu en ny magisterutbildning i litteraturpedagogik på Högskolan i Borås. – Vi vill ge verktyg för att möta de nya behoven, säger Catrine Brödje, universitetslektor i svenska med didaktisk inriktning, som lett arbetet

med planeringen av den nya kursen.

Utbildningen har fokus på skönlitteratur, textsamtal och textanalys.

– Studenterna utvecklar och förfinar sin förmåga att leda olika typer av textsamtal med olika grupper, säger Catrine Brödje.

Utbildningen innehåller också delkurser som rör berättande i olika medier och litteraturens plats i samhället.

Första terminen drar i gång våren 2020 och kursen går att läsa på distans. ■ **TEXT STINA LOMAN**

Catrine Brödje
FOTO: PRIVAT

Toppen och botten

NU FINNS SIFFRORNA som visar hur mycket kommunerna satsade på sina bibliotek 2017. Sorsele toppar listan med 1 122 kronor per invånare. Skövde ligger sist på 263 kronor per invånare. Stockholm satsar en hundralapp mindre per invånare (354) än Göteborg (454) och Malmö (465). ■ **BBL**

Vardagens Linné till Uppsala

EN LITE timid Carl von Linné har hittat hem till Uppsala. Teckningen är utförd kring 1750 av arkitekten och konstnären Jean Eric Rehn och dök upp på marknaden 2014 efter att ha befunnit sig i privat ägo i några hundra år. Den har nu köpts in av Uppsala universitetsbibliotek och kan avnjutas till sommaren då utställningssalen öppnas efter ombyggnad. ■ **BBL**

Biblioteks-turist, javisst

NYA RESEBLOGGEN Library planeten vill guida världens biblioteksturister. "Vi älskar hur biblioteken ser ut, vad de gör, vad de betyder för samhället och till och med hur de luktar", skriver de danska redaktörerna (tillika biblioteksmedarbetarna) som nu efterlyser texter och bilder från besök på bibliotek över hela världen. Bland de första inläggen märks holländska School 7 som blev Årets folkbibliotek 2018 och Naestveds bibliotek i Danmark. Libraryplanet.net. ■ **BBL**

Fatta artificiell intelligens

Bibliotekspersonal behöver bli bättre på att förstå hur artificiell intelligens och algoritmer fungerar. Det menar Martin Törnros som driver webbplatsformen Mikoteket.se.

Martin Törnros belönades förra året med priset Det gyllene förstoringsglasat av Metros Viralgranskaren och Internetstiftelsen.

FOTO: DATACHANGE / CHARREL SAADE

Bibliotekspersonal är bra på informationssökning, men faller på den digitala aspekten. De flesta behöver få mer förståelse för vad som händer under huven när vi googlar, säger Martin Törnros.

Martin Törnros är designer och medietekniker och tog för ett år sedan fram Mikoteket, en webbplatsform som fortbildar bibliotekspersonal och lärare i medie- och informationskompetens, MIK, och digital kompetens.

En övning på Mikoteket är till exempel att bildgoogla på "läkare" eller "familj" och reflektera över hur varierande resultaten är och hur resultatet skiljer sig i olika sökmotorer. Övningen syftar till att förstå hur algoritmer och artificiell intelligens fungerar.

– **DET ÄR OCKSÅ** viktigt att förstå skillnaden mellan ett filter och en sökning. En filtrering i ett bibliotekssystem har oftast ingen AI i sig. Men en sökning i Google har en AI som förstår vad du letar efter. Söker du efter feminis-

tisk superhjärte på Google får du förslag på böcker, serier och filmer, men i bibliotekens databassökningar får du kanske inga träffar alls.

Samtidigt har Google satt ribban högt för vad en sökmotor förväntas leverera. Martin Törnros berättar att han träffat pedagoger som känner att de blivit sämre på att söka information i andra typer av databassystem.

– Vi håller på att bli väldigt beroende av Googles tjänster. Vi får inte glömma hur vi hittar information på annat håll. Vissa frågor är bra att googla, andra är bättre att diskutera med en vän eller be en bibliotekarie om hjälp med.

FÖRRA ÅRET fick Martin Törnros priset Det gyllene förstoringsglasat av Metros Viralgranskaren och Internetstiftelsen. I vår kommer han, tillsammans med Universeum i Göteborg, att lansera ett fritt tillgängligt skolprogram inom digital källkritik med handledning för bibliotekspersonal och pedagoger i årskurs 4-9. ■

TEXT STINA LOMAN

"Vissa frågor är bra att googla, andra är bättre att diskutera med en vän eller be en bibliotekarie hjälpa en hitta information om."

ANA UGGLOR I MOSSEN...

Du kan vara helt trygg. Vi vill bara berätta om att populära Owl nu även finns som bokstöd. Owl och dina besökare älskar att sätta klorna i en god bok.

Om du undrar över rubriken så är den tagen från danskans "Ane ulve i mosen" apropå Wolf. Wolf vill tala om att vi har fler bokstöd och bokställ. Kika in i vår nätbutik redan idag!

WE
ARE
LIBRARY
PEOPLE®

www.eurobib.se

PART OF LAMMHULTS DESIGN GROUP

Eurobib
direct

38

Så många miljoner besök hade de danska biblioteken förra året, enligt Danmarks statistik. Nästan en miljon fler än året före, och antalet besök har ökat stadigt sedan 2010. Det är stora skillnader mellan olika delar av landet, vilket Danmarks biblioteksförnings ordförande Steen Bording Andersen i tidningen Politiken hänför till kommunernas skiftande bibliotekspolitik och bibliotekschefernas varierande skicklighet. ■ BBL

VI HAR NYTT JOBB

FOTO: PRIVAT

EMMA MAKKONEN

Är sedan den 1 december chef för biblioteket i östra Göteborg – Bergsjön, Kortedala och nya Världslitteraturhuset. Hon kommer från tjänsten som chef för Älvstrandens bibliotek i samma kommun där hon varit i fyra år.

FOTO: L. JEJUNING

TOWE KARLSSON

Tillträdde vid årsskiftet som ny bibliotekschef i Strängnäs kommun. Hon har arbetat som bibliotekarie i kommunen i olika befattningar i många år och varit tillförordnad bibliotekschef sedan den 1 april 2018.

FOTO: PRIVAT

LINA HOLMÉR

Har varit bibliotekschef i Ljungby i sex år och tar den 1 mars klivet till en större organisation som chef för Växjö bibliotek. Där tänker hon fortsätta arbetet med att skapa relevanta och tillgängliga mötesplatser för alla i samhället.

FOTO: KARL EDQVIST

Karlskoga slopar förseningsavgiften

Att ta bort förseningsavgifterna blev en lyckträff för Karlskoga bibliotek. Svinnet har inte ökat och personalen kan ägna sig åt viktigare uppgifter.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Så står det i bibliotekslagens andra stycke och det inspirerade en medarbetare vid Karlskoga bibliotek att föreslå slopade förseningsavgifter.

Medarbetaren menade att biblioteket inte är till för alla eftersom vissa inte kan betala sina skulder och därmed inte låna böcker.

Förslaget ledde till att förseningsavgifterna togs bort den 1 januari i år. Nu har insatsen utvärderats och den visar att svinnet inte ökat och att biblioteket i längden sparar pengar.

– **ENLIGT MINA** beräkningar har vi haft en assistenttjänst som ägnat 40 procent av en heltidstjänst åt kravverksamheten. Det handlar om hundratusentals kronor, säger enhetschefen Annica Helgadotter.

Biblioteket har tidigare budgeterat för en intäkt på 40 000 kronor för avgifter. Region Örebro gav vid projektstart medel om 30 000 kronor för att täcka en del av summan när avgifterna

slopades. Att åtgärden i stället blev en besparing kom som en överraskning, berättar Annica Helgadotter.

– Ofta räknas inte personalkostnaderna eftersom arbetsuppgifter smyger sig in och ut. Men här märkte vi direkt att det lösgjordes mycket tid. Den tiden har vi nu lagt på att främja läsutveckling och tillgänglighet.

BIBLIOTEKET SKICKAR fortfarande ut påminnelser digitalt.

– Det är bara en knapptryckning som behöver göras för att alla som är försenade ska få en påminnelse. Det tar inte många sekunder.

Annica Helgadotter började som chef när projektet redan var i gång, och var till en början skeptisk. – Jag hade förmodligen haft svårt att låta mig övertygas om jag varit chef när förslaget kom. Men mina förutfattade meningar kom på skam, det är helt fantastiskt och något att ta med sig in i övrig verksamhet. Vi tänker fortsätta ha det så här så länge det fungerar, säger hon. ■

TEXT STINA LOMAN

Annica Helgadotter
FOTO: LISELOTT JENSEN

Litterära dessertmästarna

MÅNADENS SERIE AV BERIT VIKLUND

Berit Viklund är serietecknare och biblioteksassistent på biblioteket i Handen. Hon debuterade 2017 med boken *Kaninhålet* på Syster förlag.

ANNONS

Littbus. Design Birge Lindau

HYLLTEKNIK | LUSTRUM

Svårt att lyssna

Förslagen var många när biblioteken skulle utgå från användarnas behov i projektet *Mer för fler*. Men att släppa taget och lyssna var inte det lättaste. Särskilt inte när användarna ville äta chips och ha en katt.

TEXT JENNIE AQUILONIUS FOTO GETTY

Första gången var det helt vilt och galet. Barnen bara skrek ”Demokrati! Demokrati!”, säger Susann Ek, chef för stadsbiblioteket i Landskrona. Hon berättar om det råd som stadsbiblioteket införde för att ta reda på vad barnen ville och behövde på biblioteket. Landskrona har deltagit i projektet *Mer för fler* och testat att arbeta med tjänstedesign, alltså att locka nya besökare genom att undersöka medborgarnas behov. Susann Ek upplever att programmet inte gav

”När vi frågade dem ville de i princip bara bryta mot alla våra regler.”

henne rätt verktyg för att jobba med barnen.

– När vi frågade dem ville de i princip bara bryta mot alla våra regler. De ville se på film, äta chips och ha en katt. Men när vi pratade närmare visade det sig att vad de egentligen önskar är en trygg miljö med personal de känner. De vill bli sedda, bekräftade och ha goda relationer med oss som arbetar här, säger hon.

Den andra målgruppen var vuxna som gått klart Svenska för invandrare.

De behövde framför allt jobb och bostad, något som biblioteket inte kunde hjälpa till med. Men de intervjuade personerna ville också prata om religion, politik, föräldraskap och kulturkrockar – vilket ledde till ett samtalskafé på lätt svenska om samhällsfrågor en gång i veckan.

KULTURRÅDETS SATSNING Stärkta bibliotek gav Landskrona möjlighet att anställa ytterligare två barnbibliotekarier och starta ett pilotprojekt med tre biblioteksvårdar. De senare är nyanlända akademiker som utbildas utifrån bland annat bibliotekslagen, biblioteket värdegrund och svensk arbetsmarknad. De fungerar som biblioteksambassadörer, jobbar med samtalskaféet och med barnverksamheten samt hjälper till att anpassa verksamheten till nyanländas behov.

Susann Eks plan är att implementera arbetet med tjänstedesign i hela personalgruppen.

– Det känns bra att i alla fall ha börjat lyssna på besökarna. Personalen har redan gått vidare och gjort fokusgrupper med andra målgrupper. Sedan är det säkert lätt att falla tillbaka och hitta lösningar själva, vi får hjälpas åt att fundera; vem gör vi det här för och är det verkligen det de vill?

BIBLIOTEKSBLADET HAR tagit del av knappt hälften av de projektredovisningar som kommit in om *Mer för fler*. Många är likt Lands-

krona positiva till metoden och vill fortsätta använda den. En del tyckte att det var svårt att få svar från användarna och i flera redovisningar är det oklart vad respondenterna faktiskt svarade och hur det ledde fram till den lösning som valts. Ett antal kommuner skriver att det var svårt att sluta komma med egna lösningar och i stället lyssna på användarna. Något som Susann Ek i Landskrona känner igen.

DET GÖR OCKSÅ Anki Olsson, bibliotekarie på Torsby bibliotek. Projektgruppen i Torsby kommun kom på ett slags prova på-checkar, för att locka unga till biblioteket, kulturskolan och fritidsgårdarna. De skulle kunna ta fram ett häfte där de presenterade sina aktiviteter på olika checkar. Personalen gick glatt ut i skolorna och frågade vad barnen ville ha med på checkarna, fixade bland annat gratisbiljetter till badhuset och gjorde en prototyp av häftet.

– Då kom vi på att det ju var vi som hade kommit på idén, och inte barnen, säger Anki Olsson.

Intervjuer med målgruppen visade att barnen och ungdomarna ville ha en mötesplats. Ungdomarna fick göra skisser med önskemål och en 3D-prototyp. På den finns bland annat kiosk, utesittplatser, eluttag, wifi, pingisbord, en skateboardpark och ett bollplank.

Anki Olsson tror inte att det finns resurser att göra verklighet av prototypen i dag, något som hon hoppas kommer att förändras i framtiden. Målet med projektet var dock att testa metoden.

– Det största vi har fått med oss är samarbetet med kulturskolan och fritidsgården, säger hon. ■

32 kommuner har provat

I programmet *Mer för fler* har biblioteken och kulturskolorna upptäckt både varandra och sina användare.

TEXT JENNIE AQUILONIUS

Maria Jacobsson
FOTO: ELLEN KRAFT

UNDER DET SENASTE året har 32 kommuner provat Sveriges kommuner och landstings metod Innovationsguiden. Målet med utvecklingsprogrammet *Mer för fler* är att locka fler medborgare till biblioteken och kulturskolorna genom att ta reda på vad användarna vill ha.

Nu har kommunernas projektredovisningar kommit in.

– Jag ser en skiftning. Något har hänt i kommunerna under den här resan. Det är flera som skriver att de inte kommer att kunna gå tillbaka och inte ställa frågor till användarna, säger Maria Jacobsson, en av de ansvariga för programmet på SKL.

PROJEKTGRUPPERNA HAR identifierat målgrupper de inte når och majoriteten valde att fokusera på ungdomar. Många började bra och intervjuade personer från den åtrådda målgruppen.

– Det var nytt för många att ställa frågor till användarna, den sortens frågor som inte bara bekräftar det man redan vet eller leder till de svar man vill ha. En del kommuner lyfter att det var svårt att faktiskt lyssna på användarna.

Deltagarna fastnade också lätt i undersökarsteget och fortsatte samla information. Men de flesta har ändå kommit fram med en prototyp som de testat på representanter för målgruppen. Där blev nästa utmaning att kunna ändra sig och göra om efter att användarna kommit med återkoppling. Några har däremot inte hunnit sjösätta

sin prototyp inom ramen för programmet.

En bieffekt av *Mer för fler* är att kulturskolan, biblioteket och fritidsgården i flera kommuner fått syn på varandra.

– De har insett att de kan ha nytta av varandras olika kompetenser, arenor och målgrupper. En del skriver

också att de har fått syn på andra kollegor i landet genom nätverksträffarna med andra kommuner.

Erfarenhetskonferensen som hölls i Stockholm i januari, videofilmades och finns att se på SKL:s webbplats. Ännu kan man inte se om metoden har fungerat och faktiskt lockat nya användare. ■

De sex stegen

Deltagarna i *Mer för fler* har jobbat med Innovationsguidens sex steg under nio månader.

Kommunerna har haft tre utbildningstillfällen då de fått lära sig mer om användarperspektiv och utbyta erfarenheter med varandra.

Programmet har drivits av SKL, Svensk biblioteks-förening och Kulturskolerådet.

1 Ringa in en önskad målgrupp som verksamheten inte når.

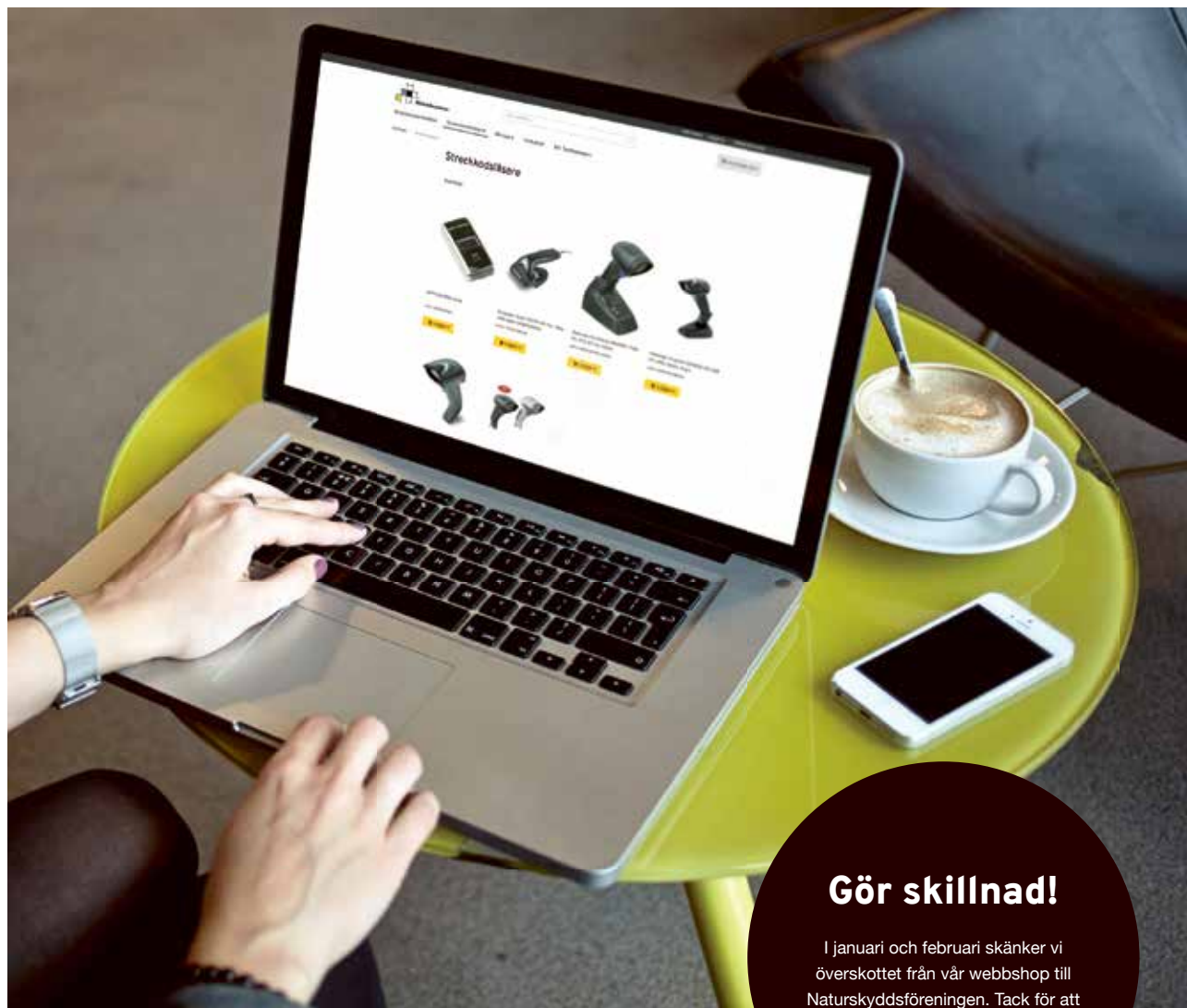
2 Undersöka användarnas behov.

3 Prioritera bland behov och idéer.

4 Komma upp med konkreta förslag.

5 Testa en prototyp tillsammans med användarna.

6 Förverkliga den.

Gör skillnad!

I januari och februari skänker vi överskottet från vår webbshop till Naturskyddsföreningen. Tack för att du är med och bidrar till arbetet för en bättre miljö!

Ny webbshop!

I mitten av januari lanserade vi en helt ny webbshop. Sidan har fått sig en uppfräschning av designen och är nu även responsiv. Här hittar du ett stort urval av produkter som förenklar det dagliga arbetet på ditt bibliotek. Utbudet passar för alla bibliotek och som vanligt kan du räkna med prisvärda produkter och snabba leveranser!

Bibliotekscentrum är en av Sveriges ledande leverantörer av bibliotekssystem och arbetar med skolbibliotek, folkbibliotek och fackbibliotek. Det användarvänliga bibliotekssystemet Mikromarc har blivit en favorit hos bibliotek i hela Skandinavien. Tack vare sin funktionalitet ger det dig ett komplett system som dessutom är enkelt att använda.

Tel 0470-53 25 30 | bibliotekscentrum.se

TEMA

Mer- öppet

Alla är överens om att det är bibliotekarien som är värdet i biblioteket. Ändå exploderar meröppet. Vad är det alla gillar?

[s 14] **Besökarna tar över**
[s 18] **"Det är få incidenter"**
[s 21] **Meröppet ska ge något extra**

Besökarna tar över

Meröppet användaren månar om sitt bibliotek och städar till och med själv ibland.

Allt fler vill ha meröppet. Sedan Veberöd gick först 2009 har 86 kommuner till hakat på. De senaste åren har utvecklingen exploderat. Men hur funkar det egentligen?

TEXT STINA LOMAN
ILLUSTRATION EMMA HANQUIST

ffentliga lokaler ska inte stå stängda. Vi vill öka tillgängligheten, säger Martin Gillgren.

Han är avdelningschef på kulturförvaltningen i Halmstads kommun och pratar om meröppet. Kommunen är en av de senaste i raden som infört meröppet. Det innebär att användarna har tillgång till biblioteket även då inte personal är på plats. Besökarna tar sig in med exempelvis lånekort eller ett chipp. I biblioteket kan de låna och lämna tillbaka böcker, studera eller ha föreningsmöten.

I Halmstad har biblioteket i Harplinge nyss blivit meröppet och planen är att fortsätta med ytterligare bibliotek framöver. Att man valde att börja med Harplinge beror på att det finns en fungerande kollektivism på orten vilket minskar risken för skadegörelse, menar Martin Gillgren.

– Jag vet inte om det är naivt, men jag tror inte det. Vi har gjort en bra omvärldsanalys och pratat med andra bibliotek som inte upplevt några problem med skadegörelse, så vår riskbedömning är att vi inte får några svårigheter, säger han.

STATISTIK FRÅN Kungliga biblioteket visar att meröppet ökat explosionsartat på de svenska folkbiblioteken. Från 2016 till 2017 ökade meröppettider med 58 procent. 20 procent av öppetiderna på huvudbiblioteken var obemannade 2017.

Enligt dem som Biblioteksbladet pratat med är ökad tillgänglighet den största fördelen med meröppet. En annan fördel är att utlånen ökar och alla säger att besökarna varit nöjda med meröppet. Att det finns en risk för skadegörelse och vandalisering tycks de flesta ta med ro.

Johan Edgren, bibliotekschef för Alingsås stadsbibliotek som haft meröppet sedan 2013, förklarar varför.

– Skadegörelse och hög ljudnivå går i vågor, och det är ingen skillnad på omfattning jämfört med bemannad tid. I stort är våra erfarenheter positiva. Meröppet ökar känslan av att det är medborgarnas bibliotek och Alingsåsarna klagar direkt om vi gör minsta inskränkning i meröppet, säger han.

För två år sedan hade Alingsås stadsbibliotek en del problem med stök och vandalisering. Men problemen minskade när vuxennärvaron ökade genom samarbete med föreningar och studieförbund. Däremot kan det ibland vara stökigt under skolloven eftersom ungdomar släpper in sina kompisar.

När man började med meröppet installerades en kamera i entrén.

– Jag vet inte om det har haft någon återhållande effekt men det är en trygghetsskapande åtgärd, säger Johan Edgren.

SKÅNSKA ORTEN Veberöd – med drygt 4 900 invånare – var först ut med att införa meröppet i Sverige. Året var 2009 och inspirationen

Meröppet

Meröppet kallas det när ett bibliotek håller öppet utan närvarande personal. Användarna kan komma in i lokalerna med hjälp av sitt lånekort, sin mobiltelefon eller en kod.

I dag har bibliotek i 87 svenska kommuner meröppet. Och antalet ökar. Från 2016 till 2017 ökade de svenska folkbibliotekens meröppettider med 58 procent.

20 procent av folkbibliotekens totala öppetider består av meröppet.

Till skillnad från i Danmark ökar samtidigt antalet årsverken på folkbiblioteken. Från 4 806 årsverken år 2015 till 4 889 år 2017.

hämtades från Danmark. Kristina Vince var verksamhetsledare för biblioteket då, i dag är hon verksamhetsledare för biblioteket i Dalby.

– Först var vi ganska negativa och hade farhågor om att folk skulle förstöra på biblioteket, ta sönder möbler och allmänt missköta sig, säger Kristina Vince och berättar att hon och kollegorna åkte till Danmark med ”tusen frågor” i bakfickan.

– De var så luttrade och sa att det inte var några problem alls med meröppet. Så vi blev peppade och körde på.

I början hade de mycket strul med tekniken som styrde meröppetfunktionerna. När personalen kom på morgonen hade systemet ganska ofta lagt av och användarna hade inte kunnat komma in.

– Vi höll på att bli tokiga. Men användarna var ändå väldigt positiva och tyckte det hela var fantastiskt. Många kunde börja använda biblioteket igen efter att inte ha gjort det på flera år på grund av öppettiderna.

Veberöd har genom åren haft väldigt lite problem med skadegörelse, vid något tillfälle har någon tagit sönder en stol, men inte mer. Kristina Vince tror att meröppetbesökare är mer måna om biblioteket.

– Känslan för biblioteket har förskjutits från att det är någon annans bibliotek till att det är vårt bibliotek. Det händer att folk städar själva och håller efter.

Däremot har de haft problem med att obehöriga tagit sig in. Meröppetbesökarna har hållit upp dörren för obehöriga eller öppnat

”Känslan för biblioteket har förskjutits från att det är någon annans bibliotek till att det är vårt bibliotek”

om någon knackat på. Det här är en baksida som märkts av på flera andra bibliotek, enligt dem Biblioteksbladet pratat med.

– Den kluriga biten med meröppet är att folk på liten yta ska samsas, och att man har olika idéer om vad ett bibliotek ska vara. En del tycker att det ska vara häng och ett ställe att umgås på, och andra vill gå dit för att jobba eller

studera. Det kan krocka. Med personal på plats kan man styra det mer, men det är oftast högre ljudnivå när personalen inte är där, säger Kristina Vince som tipsar andra bibliotek som ska börja med meröppet om att ha tysta zoner.

”En del tycker att det ska vara häng och ett ställe att umgås på, och andra vill gå dit för att jobba eller studera.”

VID TELEFONPLANS bibliotek i södra Stockholm infördes meröppet våren 2015. I somras kom en arbetsmiljörapport (läs mer om den på biblioteksbladet.se) från fackförbunden Vision och Saco och huvudskyddsombudet på Stockholms stadsbibliotek som visade att meröppet fått negativa konsekvenser: ”Hot, störningar och vandalism förekommer ofta – och har ökat i omfattning och allvarsgrad i takt med att meröppet blivit mer känt”.

Einar Ehn är huvudskyddsombud på Stockholms stadsbibliotek och tillhör fackförbundet DIK.

– Jag tar då och då emot incidentrapporter relaterade till meröppet, de handlar oftast om att obehöriga släppts in i lokalen. Ofta är det folk som inte ens vet om att det är meröppet och gått in för att någon annan hållit upp dörren.

– Sen kan det vara incidenter där någon

porrsurfat, där konflikter uppstått vid datorerna eller för att lokalen använts som uppehållsrum, säger Einar Ehn och berättar att Sköndals bibliotek – också det beläget i södra Stockholm – haft problem med ungdomsgång som stått och bankat utanför dörren under meröppet och velat bli insläppta.

EN ANNAN FRÅGA som varit aktuell för facket har varit att personal varit ensam i biblioteket.

– Om man kommer till jobbet under meröppetid och passerar biblioteket så är det svårt att inte hjälpa besökare. Det här matchar inte de regler som vi har kring ensambemanning. Från fackligt håll har vi tagit upp detta med ledningen som dock anser att det inte räknas som ensambemanning att tjänstgöra ensam på ett meröppet bibliotek. Men man har öppnat för att om medarbetare anser att detta är ett problem har enhetscheferna möjlighet att

se över schemat så att ingen behöver komma till eller lämna arbetsplatsen ensam, säger Einar Ehn.

DANIEL FORSMAN är stadsbibliotekarie i Stockholm. Han bekräftar att meröppet inte varit helt problemfritt men att det också är väldigt uppskattat och lett till ökat antal besök.

– I ljuset av arbetsmiljörapporten har vi arbetat med flera åtgärder, dessutom följer vi upp alla incidenter som rapporteras in, säger han.

Stadsbiblioteket har ansökt om tillstånd för att sätta upp kameror i de meröppna biblioteken. De interna riktlinjerna för hur personalen ska arbeta med meröppet har uppdaterats och en beredskapsjour har inrättats. Det innebär att det numera finns ett telefonnummer som användarna kan ringa om något händer under meröppetiderna. Telefonen bemannas av en chef i beredskap. ■

Meröppet

De offentligt finansierade biblioteken i Sverige hade meröppet sammanlagt 13 665 timmar 2017. Det är nästan en fördubbling från 2015 (7 102 timmar)

Många bibliotek har en åldersgräns på 18 år för att få komma in under meröppetid.

Källa: Kungliga bibliotekets statistik

”Det är få incidenter”

Tror du att meröppet leder till stöder, stök och personalminskningar? Då jobbar du nog inte på ett meröppet bibliotek. Biblioteksbladets undersökning visar att föreställningarna är betydligt värre än verkligheten.

TEXT ANNIKA PERSSON GRAFIK JOSEFIN HEROLF

”**T**ror det skulle skapa stökigare lokaler, mer böcker som inte står på rätt plats och svinn av material.”
 ”Det skulle missbrukas av politiker som vill dra ner budget.”
 ”Negativt för professionen eftersom bibliotek endast ses som en lokal med böcker och datorer där bibliotekarien knappt behövs annat än för att städa upp.”

Så säger några av de som deltagit i Biblioteksbladets enkätundersökning om medarbetarnas upplevelser av meröppet, ställd till medlemmarna i Svensk biblioteksforening. Just de här tre svaren kommer från personer som inte själva jobbar i meröppna bibliotek.

Från de bibliotek som jobbar med meröppet låter svaren annorlunda. Visst har meröppet lett till småstöder, lite mer att städa eller någon incident med obehöriga i lokalerna, konstaterar de. Men vad är det mot ökade utlån, fler besök och nya användare?

Nästan sjuttio procent av dem som jobbar i meröppna bibliotek upplever att användarna är mer nöjda. Över hälften säger att de får fler besök. En dryg tredjedel att utlånen ökat. De som inte tycker att servicen förbättrats är mindre än två procent.

FÖR FLERA små bibliotek med snålt tilltagna öppettider har meröppet inneburit en mindre revolution. ”Vårt bibliotek ligger i en liten ort på landet och meröppet är helt ovärderligt för användandet. Vi har öppet tre timmar med

personal och meröppet 75 timmar/vecka”, skriver en av enkättagarna.

Meröppet verkar däremot inte vara något recept för att växa i prioriterade grupper; det är främst för de vana och självgående som servicen har ökat. Bara 16,7 procent svarar att de nått nya användare i prioriterade målgrupper medan 25 procent inte tycker att de nått några nya målgrupper alls. För dem som behöver hjälp och guidning måste det fortfarande finnas personal på plats.

”Tror inte att meröppet har gjort att nya målgrupper (som vi vill nå) har kommit till biblioteket. Däremot tror jag att redan vana biblioteksbesökare har använt biblioteket mer än tidigare”, skriver en av enkättagarna.

Flera nämner dock barnfamiljer och särskilt småbarnspappor som en grupp som nu kommer oftare med sina barn på helger och kvällar. Liksom studenter som använder biblioteket som studierum.

Det verkar inte som om meröppet fungerat som en nedskärningsmodell i Sverige, trots att det var det som var avsikten när idén föddes i Danmark. De allra flesta i enkäten svarar att de inte upplevt någon påverkan på bemanningen totalt sett. Det finns enstaka svar i undersökningen (5 procent) där det sägs att ledningen ersatt bemannat öppethållande med meröppet. Och lika många där den totala bemanningen i stället ökat.

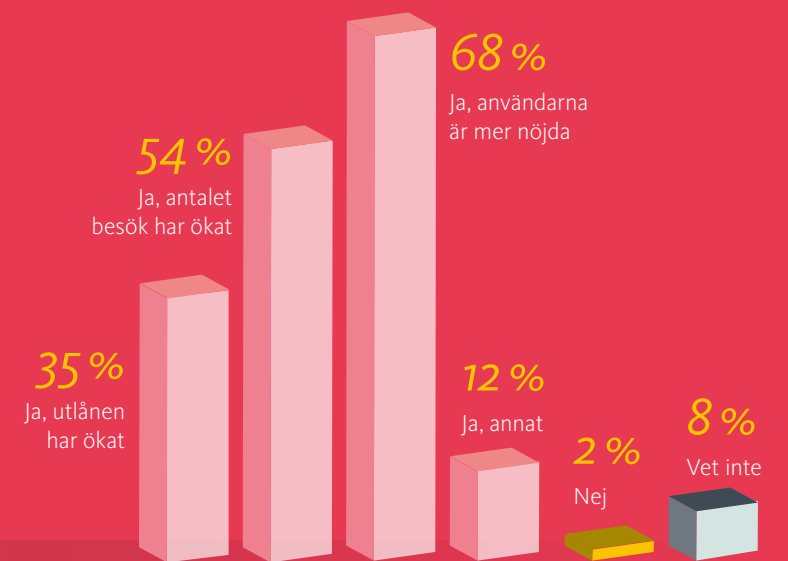
MEN FINNS DET då inga baksidor med att köra förarlöst?

Tja, över hälften av dem som svarat att de

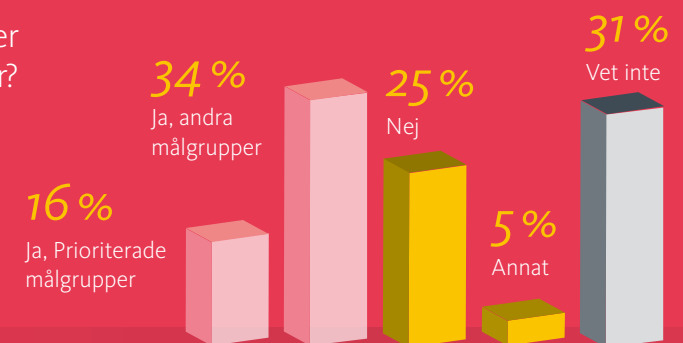
Ett klart lyft!

Gladare användare, fler besök och mer utlån. Det är tre stora fördelar med meröppet enligt Biblioteksbladets enkät.

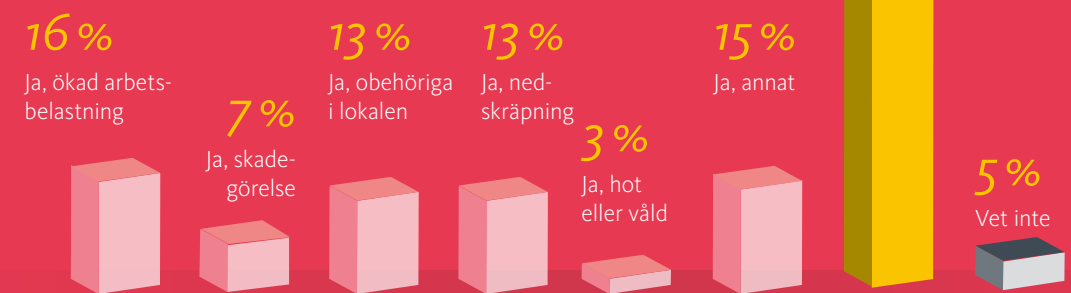
? Upplever du att meröppet har förbättrat servicen för användarna?

? Har meröppet hjälpt er att nå nya målgrupper?

? Har ni upplevt negativa konsekvenser av meröppet?

Så gjorde vi

Biblioteksbladets enkät gick ut till 3 378 medlemmar i Svensk biblioteksforening. 624 svarade.

De som svarat på frågorna här intill arbetar alla (207) på ett meröppet bibliotek i dag.

jobbar med meröppet i dag menar att de inte har några negativa erfarenheter alls. Och bland dem som ändå ser något bekymmer ligger ökad arbetsbelastning i topp på knappt 16 procent. Det blir mer städning och mer bokuppsättning eller har blivit svårare att göra arbetsuppgifter som kräver koncentration när det är besökare ute i biblioteket. 13 procent har haft obehöriga i lokalerna och en del vittnar om att registrerade meröppet-användare råkat ut för situationer där obehöriga velat att de ska släppa in dem i lokalerna och att det känts obehagligt. 13 procent vittnar om nedskräpning. På något bibliotek har tidskrifter förstörts. Och tre procent har råkat ut för allvarigare incidenter, som hot eller våld.

Teknikstrul är något flera tar upp. Att besökare har svårt att komma in, att det är problem att läsa in koden på lånekortet eller att pappret i kvittomaskinen tar slut.

Stölder förekommer i mindre omfattning. Attraktiva böcker har försvunnit. Några har fått inredning stulen: "Periodvis har det tyvärr varit problem med stölder, allt från små saker som växter, dukar, kuddar till större som lampa och datorskärm." På något håll har

man plockat bort stöldbegärliga saker som filmer och tevespel från de publika utrymmena.

Men många skriver att allt detta handlar om att det är fler lån och fler besökare och att det är i grunden positivt. "Det är FÅ incidenter (kanske en handfull) mot att vi har nästan tusen meröppetlåntagare som går runt på egen hand sedan kanske två år."

"Det är få incidenter (kanske en handfull) mot att vi har nästan tusen meröppetlåntagare som går runt på egen hand sedan kanske två år."

NÄR DET GÄLLER säkerheten verkar det finnas en del att göra. Två procent i meröppetgruppen uppger att de har övervakningskameror. Trettio procent har avtal med ett vaktbolag. Hos långt mindre än hälften, 37 procent, finns det ett journummer att

ringa om det händer något. En av fem uppger att man undviker ensamarbete i anslutning till meröppetid. På flera håll finns bärbara personlarm, men i frisvaren skriver några att det tar lång tid innan någon hjälp kommer.

Inte mer än 65 procent tycker att säkerhetsrutinerna är tillräckliga. Många efterfrågar övervakningskameror, vaktare eller fler vaktarronder. Någon vill slippa jobba ensam. Ett journummer står högt på önskelistan för dem som saknar det. ■

Meröppet ska ge något extra

Många användare njuter av att kunna lägga upp fötterna på bordet. Men andra behöver mer stöd och det gäller att hålla koll på jämlikhetsfrågorna, säger Lisa Engström som studerat meröppet både i Sverige och Danmark.

FOTO: KÖPENHAMNS UNIVERSITET

Hur används det obemannade biblioteket?

– Många använder det för att till exempel studera, arbeta, använda datorerna och läsa tidningen. Vissa föredrar att gå dit under obemannade tider eftersom det är färre personer där och därmed lugnare. Besökarna får också ett ökat ägandeskap över rummet och använder det på andra sätt. Vissa sitter på barnavdelningen och studerar, andra flyttar iordning fätöljer och lampor och lägger upp fötterna på stolar för att sitta riktigt bekvämt.

Hur skiljer sig Sverige och Danmark?

– I Danmark är det tydligare att nedskärningspolitiken styr och många bibliotek har skurit ner på bemannade öppettider. Sverige har i högre grad infört meröppet utöver de bemannade tiderna. Sedan finns det tekniska skillnader som är kopplade till inträdet i biblioteket. I Sverige måste besökarna gå till biblioteket och ansöka om behörighet, som är knuten till lånekortet. I Danmark är behörigheten knuten till det socialförsäkringskort som alla har och du kan ofta anmäla dig på nätet. Det är också vanligt med kameraövervakning

på danska bibliotek. Det här gör att fler har tillträde till biblioteken under obemannade öppettider i Danmark.

Hur ser framtiden för meröppet ut i Sverige?

– I Danmark har majoriteten av biblioteken infört meröppet och i Sverige är det alltför som

gör det. Jag tänker att det är viktigt att hålla fast vid tanken, som ändå finns hos många, att meröppet inte ska handla om nedskärningspolitik utan om att göra biblioteket mer tillgängligt. Den grundläggande förutsättningen är att politikerna ser meröppet som en investering som kräver resurser. Det finns risker när det gäller jämlikhet som är viktiga att diskutera. Hur gör vi med människor som har svårare att söka information själva? Hur kompenserar vi dem som hamnar under åldersgränsen för att få behörighet? ■

"I Danmark är det tydligare att nedskärningspolitiken styr och många bibliotek har skurit ner på bemannade öppettider."

Lisa Engström
FOTO: PRIVAT

TEXT JENNIE AQUILONIUS

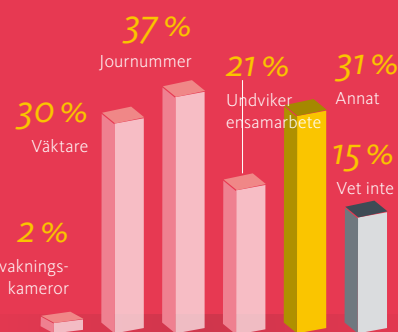
Lisa Engström har precis doktorerat vid Institutet för informationsstudier vid Köpenhamns universitet. I sin avhandling *Bibliotek utan bibliotekarier - vad gör användarna då?* har hon studerat hur meröppet fungerar praktiskt. Hur personalen arbetar med vägledning och hur besökarna själva upplever sin vistelse. Hon har gjort observationer och intervjuer på folkbibliotek i Sverige och Danmark.

Vad har du sett?

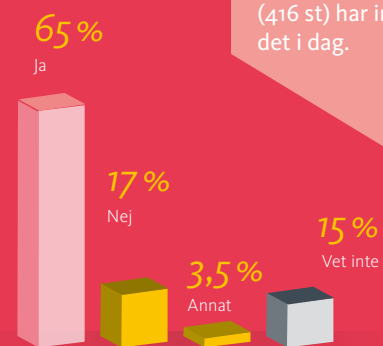
– Besökarna klarar sig i stor utsträckning själva i biblioteket under de obemannade öppettiderna. Nästan så att man började undra vad bibliotekarierna behövs till. Men så fort biblioteket blev bemannat bildades det kö, då blev det uppenbart att bibliotekarierna behövs. Många har fortfarande svårt att hitta material själva eller klara reservationer och fjärrlån. En användare tyckte att det var svårt att hitta bilderböcker och hade systematiskt börjat reservera böckerna, då stod de på reservationshyllan även under obemannade tider.

De som svarat på frågan om de vill ha meröppet på sin arbetsplats (416 st) har inte det i dag.

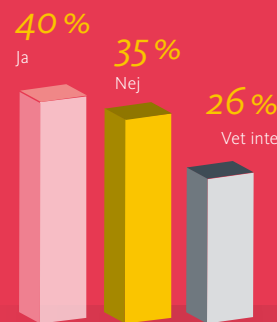
? Skulle du vilja att ditt bibliotek hade meröppet?

? Har ni säkerhetsrutiner kring meröppet?

? Upplever du att säkerhetsrutinerna är tillräckliga?

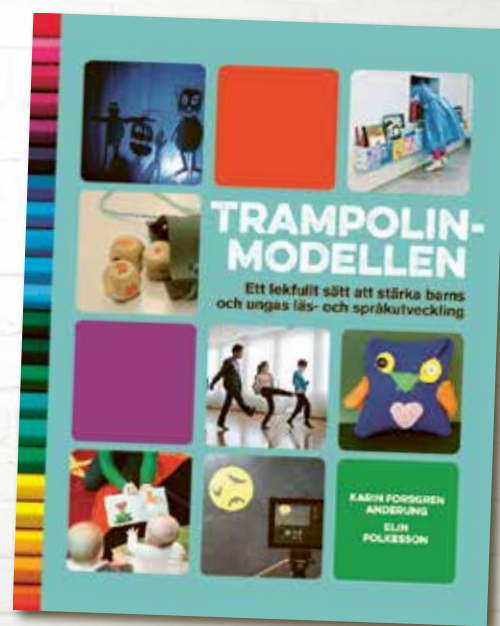

En praktisk handbok baserad på forskning

För dig som arbetar med läs- och språkutveckling för barn och unga!

I TRAMPOLINMODELLEN – ett lekfullt sätt att stärka barns och ungas läs- och språkutveckling delar vi med oss av vårt sätt att kombinera teori och praktik med berättelsen i centrum. Utgångspunkten för vårt arbete är barns delaktighet. Rummets utformning är också av stor betydelse. Vi visar på strategier för att hitta barns inre motivation och hur man kan inspirera utan att styra för mycket. Här finns även förslag och inspiration för dig som ska planera och genomföra språk- och läsfrämjande projekt för skola och fritid, utforma ett bokprat på ett bibliotek, planera undervisning på en kulturskola eller genomföra sago-tema på en förskola.

Karin Forsgren Anderung och Elin Folkesson, 2018

BESTÄLL BOKEN PÅ:

www.sandviken.se/

trampolinmodellen

Litteraturhuset Trampolin i Sandviken etablerades 2013 och arbetar experimenterande med barns läs- och språkutveckling genom olika estetiska uttrycksformer med fokus på berättande.

Hela världen möts i det nya huset

Den anonyma entrén leder till verksamheter på flera plan. Byggnaden där Världslitteraturhuset flyttat in ritades inte som bibliotek. Men nu rymmer här både verkstäder för exilförfattare och en internationell författarscen.

stadsdelsbibliotek. Förhoppningarna är bland annat att bli en internationell författarscen och en mötesplats för de exilförfattare som verkar i staden.

– De brukar ha svårt att hitta kollegor, lokaler och samarbetspartners. Oftast ger de ut sina böcker på egna förlag. Vi vill att de ska känna att det här är deras hus, att de kan jobba här, ha möten och boksläpp, säger Kerstin Årre, Världslitteraturhusets projektledare.

IDÉN ATT skapa ett världslitteraturhus i Gamlestaden väcktes först av bibliotekarien Ingrid Atlestam, som år 2012 förde fram initiativet i en debattartikel i Göteborgs-Posten. Tankarna fångades upp av lokala politiker som omvandlade dem till ett konkret förslag.

Att behovet fanns var uppenbart, menar Kerstin Årre.

– Göteborg är en osedvanligt mångspråkig stad, här finns en lång tradition av människor med annan språkbakgrund än den svenska, säger hon.

Dessutom hade Gamlestadens stadsdelsbibliotek börjat bli trångbudda i sina lokaler.

– Gamla biblioteket var både litet och slitet. Det var läge att flytta, säger Kerstin Årre.

Parallellt med att planerna på ett Världslitteraturhus tog fart, lades sista handen vid skisserna på ett framtida Gamlestadens torg. Men när detaljplanerna för området gick igenom var det inte spikat att Världslitteraturhuset skulle ligga just här, i det nybyggda roströda huset med samtidsarkitektoniska vibbar som nu blivit bibliotekets hemvist.

DET MÄRKS direkt att det inte är byggt för att rymma ett bibliotek. Entrén är så anonym att

Stadsdelen Gamlestaden i östra Göteborg växer så det knakar. Allt ska rustas upp och själva torget känns alltför jämt som en byggarbetsplats. Här ska pendeltåg knytas ihop med spårvagnstrafik och här ligger också det nyöppnade Världslitteraturhuset, Göteborgs nya mångspråkiga bibliotek med ambitioner att vara något mer än enbart en fortsättning på det nedlagda Gamlestadens

TEXT
CAMILLA ADOLFSSON
FOTO
PETER SVENSSON,
PLATZER FASTIG-
HETER AB
GRAFIK
ARKITEKTBYRÅN
DESIGN AB

Ritning på nästa sida!

SKRÄDDARSYDDA FORDON • PRISBELÖNT • KUNDFOKUS
INTRIKAT DESIGN • FULLT CHASSI SORTIMENT

“Vår erfarenhet med nu-Track avseende både produkt och service var mycket positiv. Vårt samarbete gick mycket smidigt tack vare nu-Tracks flexibilitet och fokus på öppen dialog och kreativa lösningar!”

KATE VISONJ — PROJEKTLEDARE MOBILA BIBLIOTEKET
SIMRISHAMNS KOMMUN

NU-TRACK
WRIGHT

enquiries@nu-track.co.uk Tel. +44 (0) 28 9446 9550
www.nu-track.co.uk NU-TRACK LTD, BALLYMENA, BT42 1PY NORTHERN IRELAND

NY MODELL

Vad bygger ni?
Tipsa bbl@a4.se

det är lätt att undra om man har hamnat rätt.

– Vi har ingen verksamhet i entréplan och trapphuset ligger utanför våra lokaler. Det är så klart inte den bästa lösningen för oss, som vill att pendlare som passerar och byter färdmedel på torget lätt ska kunna hitta in, säger Kerstin Årre.

SOM DET är nu får biblioteksbesökarna ta trappor eller hiss upp till plan 1. Där ligger den mest traditionella biblioteksavdelningen med tidningar, tidskrifter och litteratur för vuxna. Plan 2 är en mångspråkig barnavdelning. Plan 3 har fokus på mångspråkighet för vuxna – här finns bland annat böcker på nästan alla språk i Göteborg och två verkstäder tänkta till exilförfattarna. På plan 4 ligger en hörsal med 80 sittplatser.

Kerstin Årre ser både för- och nackdelar med att ha lokaler i flera plan. Fördelen är det lugn som kan infinna sig där främst studenter och vuxna vistas, samtidigt som barn får mer utrymme för lek och stöj på "sina" ytor. –

Vi vill vara ett studievänligt bibliotek, och har många platser att sitta och plugga på och flera grupprum. Det behövs med tanke på att många i de här delarna av stan är trångboddade och kan ha svårt att få studiero hemma, säger Kerstin Årre.

Främsta nackdelen med flera plan är att det kräver mer personal än vad biblioteket har.

– Nu får vissa avdelningar vara obemannade under bestämda tider. Vi testar lite olika lösningar för att se hur de håller, säger Kerstin Årre.

Hon är mäktigt stolt över att det efterlängtdade Världslitteraturhuset äntligen har öppnat. Men också lite ledsen över att turerna bakom har resulterat i konflikter inom biblioteks-Göteborg. När Världslitteraturhuset fick ta över som mångspråkigt resursbibliotek fick Kortedala stadsdelsbibliotek, som tidigare hade uppdraget, betydligt mindre pengar att röra sig med. De har fått dra ner på personal och öppettider.

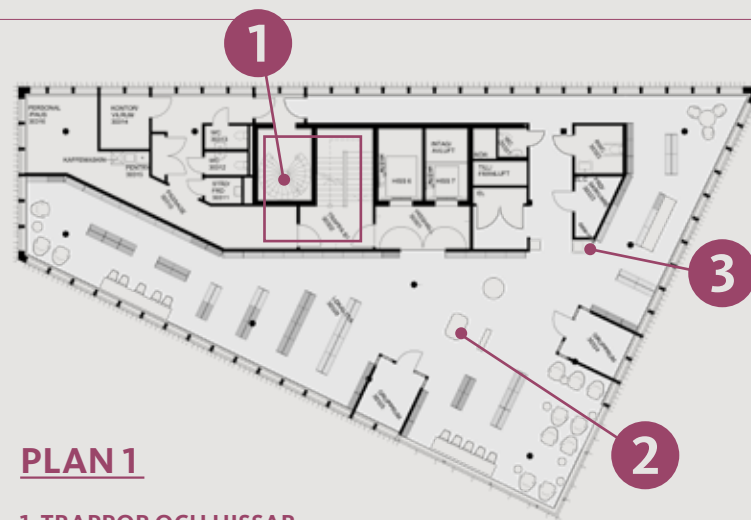
– Jag hade så klart önskat att det inte varit nödvändigt, säger Kerstin Årre och fortsätter:

– Samtidigt är jag så glad över det här huset. Jag kan inte säga att det var fel att satsa på Världslitteraturhuset. Det är en verksamhet som behövs länge och har många möjligheter. ■

Tyst och livligt på olika plan

Fördelen med att ha verksamheten på flera plan är att ljudnivån på barnavdelningen kan vara hög utan att det stör studenter som behöver läsa.

PLAN 1

1. TRAPPOR OCH HISSAR

Det här ligger utanför bibliotekets lokaler och delas med andra verksamheter i huset.

2. INFODISKEN

Infodisken på plan 1 är det första som tydligt visar besökarna att de har kommit in i de lokaler som tillhör biblioteket.

3. LADDSTATION

Här går det att ladda mobiltelefonen i en särskild laddningsstation för bibliotekets besökare.

PLAN 2

4. BARNDATOR

Barndator med spelet *Nya Lödöse* som berättar hur det såg ut på platsen när föregångaren till Göteborgs stad, Nya Lödöse, låg här för 500 år sedan.

5. LÄS- OCH MYSPLATS

Läs- och mysplats i form av ett öppet grupprum som ännu inte är färdigbyggt.

6. SAGORUMMET

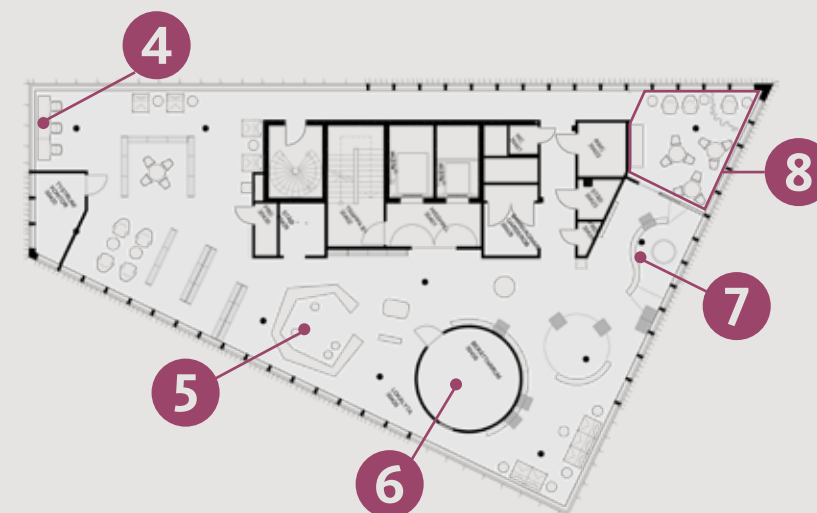
Ytan för sagostunder på biblioteket har blivit rund.

7. SMÅBARNSAVDELNING

Småbarnsavdelning med böcker och lekutrymmen som tar vara på barns rörelseglädje.

8. FAMILJERUM

Familjerum med amningshörna, sittplatser och möjligheter att värma medhavd matsäck.

PLAN 3

9. VERKSTÄDER

Verkstäder där bland annat författare med andra modersmål än svenska ska kunna arbeta.

10. STUDIERUM

Studierum för grupper som vill arbeta ostört. Två av husets grupprum finns på plan 3.

11. LILLA SCENEN

Lilla scenen passar småskaliga framträdanden och har ungefär 20 sittplatser.

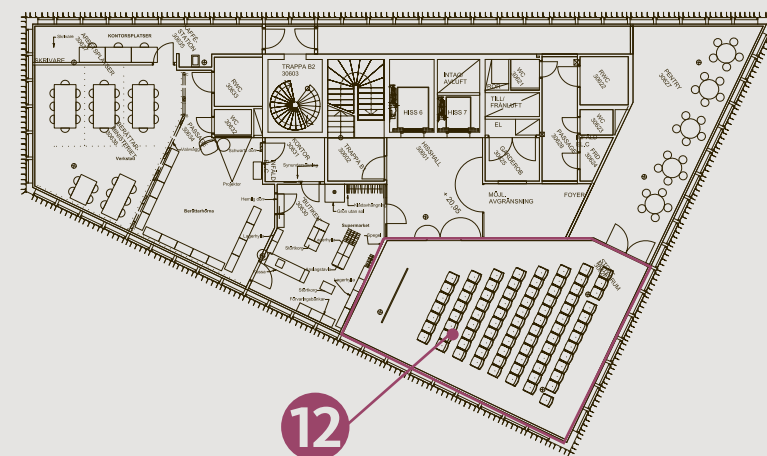

PLAN 4

12. HÖRSAL

Hörsal med 80 sittplatser och dessutom fin utsikt mot göteborgska landmärken som Läppstiftet och Lisebergstornet.

På plan 4 huserar även Berättarministeriet i egna intilliggande lokaler.

Barnens ständiga sekreterare

Gunilla Lundgren har skrivit ett fyrtiotal böcker men kallar sig ibland hellre sekreterare än författare. I snart femtio år har hon skrivit ihop med barnen i Rinkeby.

Jag känner på allvar att det här inte får bli något beundrarporträtt. Jag har gjort så mycket dumheter i mitt liv, så det kan du inte ana. Jag har ingen anledning att tro att jag är någonting, jag är bara en del av ett sammanhang.

Författaren Gunilla Lundgren går med långa,

hastiga steg över Rinkeby torg. Ler och hejar på de flesta som går förbi. Hon är välkänd här.

I snart femtio år har Gunilla Lundgren drivit läs- och skrivfrämjande projekt för barn i Rinkeby. Dessutom har hon skrivit ett fyrtiotal böcker, varav en hel del tillsammans med romer.

Vi stannar till på Rinkeby bibliotek där Gunilla Lundgren har en egen bokhylla proppfylld med alla sina böcker.

– Jag är inte ett dugg stolt över att jag är författare. Det är inte finare arbete än något annat. Är det något jag är stolt över så är det att jag lärt jättemånga barn att läsa och skriva, säger hon och avbryter sig.

Det är dags att gå vidare för att följa dagens tajta schema.

TEXT
STINA LOMAN
FOTO
LINUS SUNDAHL DJERF

Gunilla Lundgren

- **Ålder:** 76 år.
- **Bor:** Södermalm i Stockholm.
- **Familj:** Stor familj med fem barnbarn och en fästman i Bagarmossen.
- **Fritid:** Läser, sjunger i kör, vandrar i naturen, umgås, tränar tai chi.
- **Läser just nu:** Maryse Condé.

EN STUND SENARE har vi skyndat till Askebyskolans skolbibliotek. Här har Gunilla Lundgren haft en skrivarverkstad för romska barn i fem år. De träffas 1–2 gånger i månaden och kallar sig Le Glatenge Pen club, De romska barnens skrivarklubb.

I dag har Gunilla Lundgren med sig ett stort paket från Japan. Inuti finns teckningar och brev från japanska elever som läst en översättning av Gunilla Lundgren och Ramiz Ramadani ungdomsroman *Ramiz resa*, om en romsk pojkes resa till Sverige.

– Oh my god, utbrister tolvåriga Nicole Kruszezka när hon får se brevhögen och är snabbt i gång med att författa ett svar.

Hon tackar för teckningarna och berättar vad barn i Sverige brukar äta för mat, något som brevskrivaren undrat.

– Jättebra! Tänk vad du skriver bra, inte ett enda stavfel, peppar Gunilla.

Nicole Kruszezka har varit med i den romska skrivarverkstaden sedan start.

– Det roligaste är att träffa Gunilla och mina vänner för vi träffas inte så ofta i skolan eftersom vi går i olika klasser, säger hon.

OFTAST ÄR DET runt sju barn mellan sex och tolv år på skrivarverkstaden. De har hittills skrivit böckerna Askungen i Rinkeby och Daniels dag – om Askungens lillebrorsa. I vår kommer tredje boken Glad påsk. Alla böcker ges ut på svenska och romska.

Vad använder du dig av för skrivmetoder?

– Jag utgår alltid från den brasilianska pedagogen och människorättsaktivisten Paulo Freires bok *Pedagogik för förtryckta*. Han

Ryggsäcken köpte Gunilla Lundgren i samband med ett skrivprojekt för barn i Sydafrika. "Ungarna klappade i händerna. Inga andra vuxna hade sådana ryggsäckar", säger Gunilla Lundgren. Väskan har hängt med sedan dess och innehåller allt som behövs för en skrivarverkstad.

"Den romska skriparverkstaden är jätteviktig för barnens självkänsla", säger Askeby skolans skolbibliotekarie Sofia Lindblom.

GUNILLA LUNDGREN OCH SKRIVARKLUBBEN har också gjort radioföljetongen *Pippi i Rinkeby*, om en romsk Pippi som bor i en bil i Rinkeby. Den sändes under höstlovet i Utbildningsradion på svenska och på de fem nationella minoritetsspråken.

Gunilla Lundgrens mejlkorg blev snabbt fylld av hatmejl.

– De kallade mig för landsförrädare och undrade varför jag förstörde svensk kultur. Jag har svarat alla och berättat att jag älskar Sverige och att vi inspirerats av Pippi Långstrump men att boken handlar om en romsk flicka. Efter det lugnade det sig.

Astrid Lindgrens släktingar godkände manuset när de fick reda på att pengarna som *Pippi i Rinkeby* genererade skulle skänkas till ett bibliotek i Rumänien som Gunilla Lundgren med hjälp av rumänsk-svenska Arina Stoenescu tagit initiativ till.

Biblioteket invigdes 2016 och ligger i en socioekonomiskt utsatt förort till Bukarest. I stadsdelen bor många romska familjer. Gunilla har köpt in böcker på romska och rumänska och Ikea har skänkt bokhyllor, bord, stolar, pyssel och spel.

– Men de får inte låna med sig böckerna hem utan det här bygger på att föräldrar och lärare tar med barnen dit och läser på plats.

I MEDIERNA HAR Gunilla Lundgren uppmärksammats för sitt arbete med den romska skriparverkstaden och dess litteratur. Men mest uppmärksamhet har det blivit kring arbetet med Nobelpristagaren i litteratur.

Det var 1988 som hon och kulturvetaren Elly Berg tröttnade på att barnen i Rinkeby kallades halvspråkiga när de i själva verket talade flera språk.

De kom på idén att göra ett häfte till Nobelpristagaren i litteratur Naguib Mahfouz tillsammans med arabisktalande barn och deras lärare Nabila Al Fakir. Sedan dess har det blivit tradition. Ett tjugotal barn i åttonde klass jobbar hela höstterminen med häftet som i december lämnas över till pristagaren som kommer på besök till Rinkeby. Några av barnen är också med vid tillkännagivandet av litteraturpriset i Börshuset.

Det är dags för en mycket sen lunch. På ett café beställer vi sött myntate.

– Visst är det fantastiskt!

”De kallade mig för landsförrädare och undrade varför jag förstörde svensk kultur. Jag har svarat alla och berättat att jag älskar Sverige och att vi inspirerats av Pippi Långstrump men att boken handlar om en romsk flicka.”

Jag frågar återigen om hennes bakgrund. Hittills har Gunilla Lundgren i förbifarten bara nämnt korta stycken ur sitt 76-åriga liv. Det är svårt att få en sammanhängande bild. Hon byter riktning på samtalet lika snabbt som hon går. Fokus helst på andra.

TILL SLUT KOMMER ändå en historia.

Familiens jordbruk gick omkull på 1940-talet och mamman tog jobb inom hemtjänsten och pappan

på fabrik i Värmland. Gunilla – ett av fem barn – var 13 år när hon började hjälpa sin mamma i hemtjänsten. Om kvällarna såg hon mamman läsa Dan Andersson. Det fanns en kunskapstörst.

Tjugo år gammal var Gunilla Lundgren utbildad småskolelärarinna och drog till Stockholm för att vara med om livet. Om somrarna liftade hon runt i Europa. ”En alldeles för äventyrlig tid” säger hon, men mer om den vill hon inte nämna.

En sommar i slutet på sextioalet tog allt en ny riktning. Gunilla Lundgren var guide på Mallorca när hon för första gången kom i kon-

trodde på samverkan, för de stora förtryckarna är de som tror att de vet hur de ska hjälpa andra, säger Gunilla Lundgren.

Var och en ska ha sin roll och det ska finnas en ömsesidig respekt.

– När vi skriver böcker resonerar vi tillsammans, sedan skriver jag ner vad vi pratat om och läser sedan upp det för barnen. Vi ändrar och jag skriver om. Jag är en sekreterare och brukar säga ”jag är er penna”.

Barnens invändningar handlar oftast om karaktärernas kläder och vad alla ska heta. Det tar lång tid att fantisera, men det gör inget.

– Det är identitetsskapande att skriva och jag ser det som en rättighet att rösterna härifrån hörs.

I MEDIER BESKRIVS Rinkeby ofta som ett farligt område med öppen droghandel och skottlossningar. På hemmaplan möts de av motbilder som visar att Rinkeby inte bara är en dålig plats.

– Men vi skriver ändå om allt, även om skottlossningarna för de är också en sida av verkligheten.

Gunilla Lundgren har haft läs- och skrivprojekt med barn på samtliga fyra grundskolor i Rinkeby. Hon är hedersledamot i Svenska barnboksakademien, fick 2012 *Nelson Mandela-priset* av Stockholms stad och 2018 *Stora feministpriset* av tidskriften *Feministiskt perspektiv*.

➤ takt med det romska folkets utsatthet.
– Från flygplatsen in till Palma skulle de bygga en ny väg, och längs med havet fanns det romska slumliga bostättningar som skulle rivas. Romerna hade ingenstans att ta vägen.

HEMMA I SVERIGE blev hon speciallärare och hade hemundervisning för statslösa romska barn som just kommit till Sverige. Familjerna bodde i små lägenheter på Luntmakargatan-Döbelngatan i centrala Stockholm. Gunilla kände igen sig. Trångboddheten, kallvattenkranen och den låga zinkbänken. Det var så hon själv bodde när hon var i sina elevers ålder.

– Meningen var att barnen skulle slussas in i sina åldersgrupper i skolan. Men det blev ett väldigt svårt arbete. Tonåringarna hade

”Jag hade inte trivts i Sverige om jag inte haft Rinkeby. Rinkeby är en bild av världen. Här möts alla stora frågor som intresserar mig: fred, miljö, flerspråkighet och mångkultur ...”

det jobbigast. De hade tigt hela livet och hade en enorm livserfarenhet som de inte tyckte passade i skolan.

Hon föreslog att de skulle göra en bok om barnens liv. 1972 kom *Martiza, en zigenarflicka*.

FAMILJERNA FLYTTADE så småningom till nybyggda miljonprojektet i Rinkeby och Gunilla flyttade sin hemundervisning dit och blev kvar. Numera har hon haft läs- och skrivprojekt med barn på de fyra grundskolorna i Rinkeby.

– Jag hade inte trivts i Sverige om jag inte haft Rinkeby. Rinkeby är en bild av världen. Här möts alla stora frågor som intresserar mig: fred, miljö, flerspråkighet och mångkultur, säger Gunilla Lundgren och avbryter sig.

– Du får inte glömma att skriva att biblioteket i Rinkeby är mitt andra hem och att arbetet med den romska skrifvarverkstaden och Nobelpriset inte hade varit möjligt om det inte vore för lärarna och skolbibliotekarien på Askebyskolan. Det är tack vare dem som vi kan göra det här. ■

Var är musiken, Erik?

En god tillgång till musik på landets folkbibliotek är en demokratifråga, skriver Svenska musikbiblioteksförningens ordförande Pia Shekhter. Medlemmarna tycker att musiken behandlas styvmoderligt i strategin.

TEXT PIA SHEKHTER
ILLUSTRATION GETTY

Pia Shekhter,
ordförande i Svenska
musikbiblioteks-
förningen
FOTO: HÅKAN GRANATH

utkastet till den nationella biblioteksstrategin, *Från ord till handling*, upptar musiken endast en kolumn av de sextiotre sidorna. Vi som arbetar med musik på Sveriges bibliotek anser att man i stället bör satsa offensivt på musiken. Musiken på biblioteken spelar en viktig roll för främjandet av samhällsviktiga funktioner som demokrati, jämlikhet, integration, bildning och lärande. Musiken är dessutom en viktig del av vårt kulturarv – ett arv som inte bara ska arkiveras för framtiden utan även levandegöras idag. För att musiken ska kunna lyftas fram på ett kunnigt och kreativt sätt krävs bibliotekarierna och arkivarier med specialkompetens.

Folkbibliotekens viktiga funktion som mötesplats har ofta betonats – ”vårt gemensamma vardagsrum”. Detta gäller i hög grad musikavdelningarna. Musiken hjälper många människor att klara av vardagen och att kravlöst slå sig ner för att lyssna till musik och samtidigt bryta sin isolering har stor betydelse för många.

MUSIKENS FÖRMÅGA att bygga broar mellan människor med olika bakgrund och från olika kulturer är en fantastisk kvalitet att ta tillvara. Att med hjälp av musik introducera en ny kultur och lära ut ett nytt språk har en stor utvecklingspotential i integrationsarbetet med nyanlända. Vi påminner om att musik och litteratur har en intim sammankoppling.

Programverksamheten har ofta en framskjuten roll på folkbiblioteken och musiken utgör återkommande inslag. Musikframträdanden, föredrag, temautställningar, lyssnar-cirklar, morgonsång, quizkvällar och annat bidrar till vidgade perspektiv och delaktighet.

Många folkbibliotek erbjuder babysång och babyrytmik, stunder med rim och ramsor samt sagostunder med inslag av musik för föräldrar och barn. Musiken finns med i bibliotekens temaväskor för förskolan. Musikkassar, i likhet med bokcirkelkassar riktade till vuxna, kan också väcka nyfikenhet.

DEBATT

Björn Waller om SKL:s avtal om digitala böcker

”Vi får det vi betalar för”

Bibliotek Botkyrkas Björn Waller tycker att SKL:s avtal för digitala böcker serverar samma gamla problem som före 2014. Samtidigt menar han att cd-bokens död gör detta till en viktigare fråga än någonsin.

Björn Waller skriver också om digital läsning i sin blogg *Boken är Noll*: nollbok.wordpress.com

TEXT BJÖRN WALLER
ILLUSTRATION GETTY

Björn Waller
Bibliotekarie med systemansvar på Bibliotek Botkyrka.

FOTO: PRIVAT

”Förlag och bibliotek har olika uppfattningar om vad ”flexibel prissättning” innebär”

Minns ni konflikten om digitala böcker på bibliotek för 7-8 år sedan? Alla böcker hade då samma pris, 20 kr per lån oavsett längd, ålder eller popularitet, och nya titlar blev tillgängliga först efter 3-6 månader. Biblioteken ville kunna ta in nya titlar direkt, många förlag ville i så fall få mer betalt under de första månaderna då en bok måste betala sig. Konflikten bromsade upp digitala satsningar i flera år och kompromissen blev 2014 en flexibel prissättning där nya titlar kostade mer och äldre titlar mindre. Det har fungerat sisådär, bland annat eftersom förlag och bibliotek har olika uppfattningar om vad ”flexibel prissättning” innebär.

I FJOL ANORDNADE SKL en upphandling av digitala böcker som vanns av det amerikanska företaget Overdrive. Bibliotek som ansluter sig betalar nu max 17,41 kr per lån för det utbud avtalet omfattar. Det låter bra. Men vad är det för utbud? Vill den som kräver 60 kr per lån

i dag verkligen sälja till en tredjedel av priset i morgon?

MYCKET MED OVERDRIVE är utmärkt: utbudet av engelska och mångspråk (om det ingår), administrationen och applösningarna som är generationer före Biblio. Men SKL:s maxpris på 17 kr per lån innebär i praktiken att vi är tillbaka

där vi var för tio år sedan: Med ett pris så lågt att många förlag lär se det som en ren förlustaffär att erbjuda populära böcker till biblioteken, så då gör de inte det. I skrivande stund ingår totalt 168 svenska ljudböcker i Overdrives utbud, och e-boksutbudet omfattar mest klassiker och titlar som för åratal sedan försvunnit från topplistorerna. 2012 var ”karensen” på nya titlar något biblioteken slogs för att slippa; nu verkar den bli obligatorisk.

SKL tror att svenska förlag kommer att lägga till nyare titlar för att finnas i de cirka 80 (icke-svensktalande) länder där Overdrive finns och att de snart kommer att se fördelen med de nya priserna. Den som minns debatten runt år 2012 kan tycka att den förhoppningen är milt sagt optimistisk. Sedan dess har bokbranschen blivit ännu mer beroende av digital försäljning (en tredjedel av Bonniers intäkter) och abonnemangsmodeller som Storytel och Bookbeat, som måste värva både storläsare och iblandläsare för att gå runt. Speciellt kritiskt är det för ljudboken nu när cd-boken är på raskt utdöende och ljudbokens framtid är i din telefon. Då får vi

nu ett avtal som verkar utesluta digitala ljudböcker.

ENLIGT SKL KAN de bibliotek som ansluter sig till deras avtal handla upp andra titlar separat. Då blir det återigen upp till de bibliotek som har resurser att lägga på det att lösa detta helt själva, förutsatt att förlagen alls vill sälja böckerna via andra kanaler.

SKL ska ha en eloge för att de jobbar på detta. Men att fokusera på ett enhetligt lågt pris och hoppas att allt annat fixar sig är inte en lösning – vi vet precis vart det ledde sist. Vi behöver lyfta diskussionen runt hur vi vill arbeta med digitala böcker, och vi behöver skapa en konstruktiv dialog mellan bibliotek och förlag, hellre än tekniker-variantörer. När bokbranschen hänger på en så sårbar affärsmodell som abonnemangstjänsterna bör bibliotek kunna erbjuda ett bättre och stabilare samarbete. Men det är en diskussion som behöver tas nu; inte om fyra år när det etablerats att bibliotekens roll är en permanent bokrea, och vi får säga till våra besökare att om de vill lyssna på en ljudbok får de väl köpa sig ett Storytelabonnemang. ■

Händer det saker på ditt bibliotek eller i din kommun?

Tipsa oss om nyheter!
bbl@a4.se

ÖVERLEVARNA – samtal med de som överlevde Förintelsen

Bernt Hermele

Bernt Hermele berättar om podden *Överlevarna*, Sveriges största dokumentation med över 120 intervjuer. Tillammans försöker vi förstå det ofattbara. Illustrerat med ljudklipp från podden och porträtt av fotograf Cato Lein.

Podden *Överlevarna* produceras av Bernt Hermele och Cato Lein. 2018 utkom Bernts bok ”Kommer de, så skjuter jag oss – om svenska judars liv i skuggan av Förintelsen” (Lind & Co).

KONTAKT:
0734-44 47 76
bernt@hermele.nu

FINNS ÄVEN PÅ:

DEBATT

Så ökar du lästiden

Var går demokratis gränser?

I DECEMBER HÖLLS ett uppmärksammat samtal om demokratis förutsättningar på Hornstulls bibliotek i Stockholm. I panelen satt en medlem i den högerextrema organisationen Nordisk ungdom, Patrik Forsén. Programmet startade en debatt om hur biblioteken ska tolka sitt demokratiuppdrag och nu hörs röster som vill att Svensk biblioteksforening ska ta tydligare ställning till var demokratis gränser ska gå.

Vi publicerar här utdrag ur tre debattartiklar som finns att läsa i sin helhet på biblioteksbladet.se.

REPLIK

Marie Johansen, chef för Bibliotek Botkyrka
FOTO: PRIVAT

Vad säger min biblioteksforening?

De mänskliga rättigheterna måste utgöra grunden för biblioteken och därmed också programverksamheten. **Bibliotek Botkyrkas chef Marie Johansen** efterlyser en större tydlighet hos Svensk biblioteksforening.

Johanna Hansson skrev den 19 december en julkrönika i Svensk biblioteksforenings namn, såsom ordförande i foreningen, bland annat om bibliotekens programverksamhet som en svår fråga. Hon exemplifierar med ett program på Hornstulls bibliotek i Stockholm, som med rätta väckt mycket uppmärksamhet här i vinter. (...)

Frågan om bibliotekens programverksamhet menar Johanna Hansson handlar

om att verkligen brottas med uppdraget "att bidra till fri åsiktsbildning". "Det är vårt professionella ansvar att göra det, så brett och allsidigt som möjligt. Utan att på något sätt få det att handla om att vi, oavsett ståndpunkt, förringar uppdraget att arbeta demokratiskt och inkluderande."

MEN DET VAR ju precis det som gjordes i Hornstull. (...) När vi inkluderar några riskerar vi alltid att exkludera andra. Men nog kan biblioteken erbjuda svåra men väl modererade samtal om demokrati utan att människor ska behöva

känna sig hotade? Det är ett större uppdrag vi har: biblioteksverksamhet för alla! (...)

SVENSK BIBLIOTEKSFORENING ska på medlemmarnas uppdrag verka för att öka kunskapen om bibliotekens uppgifter och funktioner och för att stärka bibliotekens förutsättningar och möjligheter. Jag undrar vad foreningen genom ordförande Johanna Hansson menar i krönikan? Inte kan det väl vara att godkänna arrang-

erande av program, som när de äger rum på bibliotek faktiskt hotar demokratin? (...)

Bibliotek Botkyrkas biblioteksprogram, vår biblioteksvision och också Botkyrka kommuns uttalade strategi för ett jämlikt Botkyrka, är alla styrdokument där mänskliga

rättigheter är grunden varpå allting vilar. Vi får inte göra våra trygga rum otrygga, och skapa program som utesluter människor. (...)

Det är kallt ute. Det är en orolig tid. Men snön faller vackert, och alla människor önskas nu av alla in i värmen. När vi nu öppnat dörrarna på biblioteken efter helgerna är alla välkomna! ■

"När vi inkluderar några riskerar vi alltid att exkludera andra."

Debattartiklarna finns att läsa i sin helhet på biblioteksbladet.se.

Biblioteken ska inte skydda mot åsikter

Bibliotekens dörrar ska stå öppna för alla, oavsett vad de tycker och tänker. Väl därinne måste man respektera de andras lika rätt, skriver **Svensk biblioteksforenings ordförande** i ett svar på Marie Johansens artikel.

SVAR

Johanna Hansson, ordförande i Svensk biblioteksforening
FOTO: STINA LOMAN

Biblioteksforeningens stadgar säger att vi bland annat ska "tydliggöra bibliotekens roll i den demokratiska processen och värna yttrandefriheten". Där står foreningen stadig. Vid sidan av yttrandefriheten är respekt för alla människors lika värde ett fundament i all offentlig verksamhet – och i en fungerande demokrati. För biblioteken är ett utpekat uppdrag att bidra till fri åsiktsbildning. (...) Trots en stadig grund för foreningens del i stadgar, för samhället i stort i grundlagar och styrande policydokument, diskuteras och debatteras demokratis gränser ovanligt intensivt just nu. (...)

DET FÖREKOMMER HOT mot demokratin och som en följd av det ställs frågor om hur öppet ett

samhälle i praktiken klarar av att vara. (...) Det ligger ett stort ansvar på oss som människor och som biblioteksforeträdare att göra vad vi kan för att stärka det i verklig mening demokratiska samhället, att aldrig ta demokratin för given. Men hur vi i praktiken bäst gör det är inte helt givet. (...) Utmaningen ligger i att hitta ett hållbart förhållningssätt där man klarar av att balansera bibliotekets olika uppdrag och att göra en transparent och professionellt grundad bedömning av vilket handlande som är mest rätt – eller minst fel – i en given situation.

DET ÄR I de samtalen som jag ser att vi kan vara en resurs för varandra, hjälpas åt att vända och vrida på frågorna och på så sätt bli tydligare som samhällsbärande institutioner. Det är ett sätt att arbeta för starka bibliotek. (...)

Oavsett vem man är, vad man tycker eller vad man har för ärende, står bibliotekets dörrar öppna. Väl innanför dem måste man respektera andras lika stora rätt att vara där. Det är det demokratiska ramverket. Bibliotek ska vara trygga platser. Men inte platser som skyddar från kontroversiella tankar och åsikter. Tvärtom. ■

REPLIK

Anna Troberg, ordförande i DIK-förbundet
FOTO: STINA GULLANDER

"Gränsen går vid våldsbejakande extremister"

Svenska bibliotek är mästare på att erbjuda kunskap och möjligheter till fri åsiktsbildning. De behöver inte bjuda in våldsbejakande extremister, skriver fackförbundet **DIK:s ordförande Anna Troberg** i en replik till Johanna Hanssons debattinlägg.

ett flyktingboende för ensamkommande. Svenska bibliotek är – tack vare kompetenta bibliotekarier – mästare på att erbjuda den

bredd som krävs för att förmedla kunskap och möjligheter för fri åsiktsbildning. Vem som helst kan gå in på vilket bibliotek som helst och (fjärr)låna allt från *Mein Kampf* till *Das Kapital* och allt däremellan. Man kan låna en dator och söka valfri information på nätet. Även som fysisk samtalsarena erbjuder biblioteken en imponerande bredd. Det är bra. Det är till och med fantastiskt. (...)

VI HAR ÅSIKTS- OCH yttrandefrihet. Den som vill arrangera panelsamtal med våldsbejakande extremister är fri att hyra en lokal för det.

Våldsbejakande extremister återfinns också på bibliotekens hyllor. Men på bibliotekens samtalsscener utgör de och deras anhängare

"Den som vill arrangera samtal med våldsbejakande extremister är fri att hyra en lokal för det."

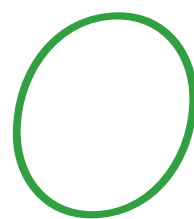
ett reellt fysiskt hot mot anställda och besökare.

Hansson gör det inte lätt för bibliotekschefer som försöker skapa en trygg arbetsplats.

Hon skänker inte heller vägledning till alla de bibliotekarier som står vid demokratis frontlinje. (...)

DIK drar en skarp och absolut gräns vid våldsbejakande extremister. De som väljer att inte bjuda in representanter från våldsbejakande organisationer fallerar inte sitt uppdrag. De är inte heller antidemokrater åsikts- och yttrandefrihet. Tvärtom. De värnar tryggheten i det fysiska demokratiska rummet. ■

Månen tur och retur

m ungefär en månad går Vasaloppet av stapeln. Nio mil mellan Sälen och Mora.

Sedan Vasaloppet startade 1922 har de totalt mer än 560 000 vasaloppsåkarna tillsammans

kört en sträcka motsvarande månen tur och retur 65 gånger. De som gått i mål alltså. En avsevärd insats.

Vasaloppsmånaden innebär också målgång för arbetet med den nationella biblioteksstrategin. Det finns faktiskt en hel del likheter mellan Gustav Erikssons flykt undan danskarna och Kungliga bibliotekets arbete för en nationell strategi. Det starka startfältet med ett stort gruppträck är en gemensam nämnare.

Även det danska inslaget har sina likheter. Visserligen handlade ursprungsskidandet om en fråga på liv och död medan den nationella strategin snarare har haft Danmark som inspiration för att göra Sverige till en starkare biblioteksnation. Men visst skulle det vara roligt att åka ifrån och bli den nordiska förebilden för ett starkt samarbetande biblioteksväsende.

NU ÄR DET svårt att jämföra den uppmärksamhet Vasaloppet får med det nyhetsvärde som den nationella biblioteksstrategin har utanför bibliotekssektorn. Men ett är säkert – förväntningarna är enorma på såväl strategin som på skidåkarna.

När Gustav Eriksson kröntes till kung i Uppsala domkyrka genomförde han en hård centralisering av Sverige. En förvaltningsstruktur som lever än idag.

Den nationella biblioteksstrategin har flera

förslag på centralisering av biblioteksväsendet. I förslagen lutar man sig mot att strategins mål är att uppfylla de målsättningar som anges i den svenska bibliotekslagen.

Bibliotekslagen är en ramlag. Ramlag anger grundläggande värderingar och riktlinjer men detaljreglerar inte. Syftet med ramlagar är snarare att skapa utrymme för frihet och flexibilitet för verksamhet att anpassa sig efter olika omständigheter. Det är experter som ska fatta beslut på enskilda områden för att verksamheten ska nå målen.

DET ÄR HÄR det någonstans blir problematiskt med förväntningarna på strategin. Samtidigt som det efterfrågas nationella lösningar och stöd för samverkan finns det ett behov av att finna lösningar efter den egna verksamhetens förutsättningar. Men lagen stöttar egentligen inte någon nationell aktör att ta mandatet. Och ska man ta ansvar behöver man också befogenheter.

För att gå i mål kan strategin behöva fördela mandat och befogenheter. Lyckas det är månen tur och retur inom räckhåll.

Karin Linder

Generalsekreterare,
Svensk biblioteksforening

FOTO ELISABETH
OHLSON WALLIN

AKTUELLT FRÅN FÖRENINGEN

HAR DU TIPS på något du vill att andra medlemmar ska ta del av? Mejla Elza Zandi, webbredaktör: elza.zandi@svbib.se

Kallelse till årsmöte i Helsingborg 16 maj 2019

I ENLIGHET med Svensk biblioteksforenings stadgar paragraf 5 kallas alla medlemmar till årsmöte torsdag 16 maj, klockan 08.30, i Helsingborgs konserthus, Roskildegatan 1, 252 21 Helsingborg.

Valberedningen nås på e-postadressen valberedningen@svbib.se, som går till valberedningens samtliga medlemmar.

Valberedningens sammankallande är *Annelie Janred*. Hon nås på telefon 031-786 30 01 eller e-post annelie.janred@ub.gu.se

Medlem eller grupp som vill att en viss fråga tas upp till beslut på årsmötet kan skicka en skriftlig anmälan till kansliet på adressen: Svensk biblioteksforening, Oxtorgsgränd 2, 111 57 Stockholm

Det går också bra att skicka motioner via e-post, info@svbib.se
Sista motionsdag är fredagen den 8 mars 2019. ■

Nu kan du anmäla dig till Biblioteksdagarna 2019

HUR SER VÄRLDEN ut i framtiden? Vilken roll kommer biblioteken att spela? Och vilka kompetenser kommer att krävas för att biblioteken ska kunna spela den rollen? Följ med på en framtidsspaning med kompetens i fokus på Biblioteksdagarna 2019.

– Kompetens är ett ämne som diskuteras livligt bland våra medlemmar. Vi vill fördjupa diskussionen, samt ta upp frågan kring framtida kompetens, säger Karin Linder, generalsekreterare Svensk biblioteksforening.

Nu kan du anmäla dig via

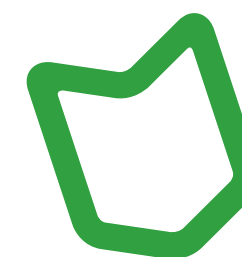
biblioteksforeningen.se.

Föreläsare och övrigt program innehåll kommer att presenteras efter hand. Liksom vid årets konferens blir det ett gemensamt program för alla deltagare.

– I utvärderingen av Biblioteksdagarna 2018 såg vi att det var ett uppskattat upplägg, och vi kommer därför att genomföra Biblioteksdagarna på liknande sätt i år, säger Karin Linder.

Biblioteksdagarna 2019 arrangeras i Helsingborg 15–17 maj. ■

TEXT ELZA ZANDI

Praktisk information

15 maj PROGRAMMET INLEDS med ett mingel kvällen den 15 maj.

16 maj DEN 16 MAJ har Svensk biblioteksforening årsmöte kl. 8.30. Konferensen startar med lunch på Helsingborgs konserthus. Kvällen avslutas med en fest i Helsingborgs stadsbibliotek.

17 maj KONFERENSEN AVSLUTAS klockan 15.00

Boka-tidigt-pris till och med sista mars

Passa på och boka nu och få ett rabatterat pris, efter sista mars gäller ordinarie pris (ordinarie pris medlem 4.500 kr, ej medlem 5.500 kr). För pensionärer och studenter kommer priset att vara detsamma hela anmälningsperioden.

Medlem: 3.500 kronor/deltagare

Ej medlem: 4.500 kronor/deltagare

Student/pensionär: 2.000 kronor/deltagare

Du kan anmäla dig via föreningens webbplats: biblioteksforeningen.se

VI SAMARBETAR i år med konferensföretaget *Meetx*, som sköter anmälningsprocessen och andra praktiska saker kring konferensen. Om du har några frågor kring din anmälan, kontakta *Meetx* på biblioteksdagarna@meetx.se. **Observera att anmälan är bindande.**

Biblioteksdagarna 2019 i samarbete med Helsingborgs stad. ■

TEXT ELZA ZANDI

”Vi noterar att valdeltagandet ökade”

Under 2018 har Arvika bibliotek drivit projektet *Valet är ditt* med ekonomiskt stöd av Svensk biblioteks­förening. Syftet med projektet var att öka valdeltagandet bland utlandsfödda.

VALDEL­TAGE­NDET ÖK­ADE och biblioteket stärkte sin position i kommunen. Det är några av resultaten från projektet *Valet är ditt*, skriver Annika Lindqvist och Ulla-Carin Stenberg.

Annika Lindqvist var projektledare och Ulla-Carin Stenberg var initiativtagare. De blickar tillbaka och sammanfattar resultatet av jobbet:

Det började med debattartikeln ”Lågt valdeltagande bland utlandsfödda hotar demokratin” i Dagens nyheter, den 5 september 2017. I artikeln skrev forskarna Pieter Bevelander och Mikael Spång bland annat att utlandsföddas svaga politiska integration har hamnat i skymundan vilket hotar demokratin. Artikeln fångade vårt intresse som sedan ledde till att projektet *Valet är ditt* blev till.

ETT SKÅL TILL att utlandsfödda inte röstar är att de inte tycker att de kan tillräckligt om det svenska systemet. Där har biblioteken möjlighet och skyldighet att förse människor med kunskaper så att de kan utöva sina demokratiska rättigheter.

Vi inledde projektet med att låta Sweden Research intervjua elva icke-svenska medborgare om inställningen till politik i Sverige, och fortsatte med föreläsningar på biblioteket.

Läsfrämjaren Torgny Karnstedt, standup-poeten Daniel Boyacioglu, viralgranskaren Åsa Larsson och Mahmoud Agha, initiativtagare och ägare till svenska arabiskspråkiga nyhetssajten Al Kompis, hörde till dem som föreläste på biblioteket. Föreläsningarna var öppna för alla, men vi marknadsförde dem särskilt gentemot utlandsfödda.

Vi fann det mer angeläget att rikta oss mot de stora grupper som kommit senare, ofta så sent att de ännu inte hade fått rösträtt i september 2018. För den framtida utvecklingen av demokratin är det viktigt att nå just dem.

I anslutning till varje föreläsning startade vi studiecirklar, läsecirklar, en skrivargrupp och en cirkel med inriktning på journalistik och källkritik.

Bibliotekets demokratiska uppdrag stannar inte innanför byggnadens väggar. Till det som vi är mest nöjda över att vi har initierat, hör de besök som kommunala tjänstepersoner från bostadsförmedlingen, barnomsorgen och äldreomsorgen gjorde på det kommunala Integrationscentrum samt på söndagsträffar för arabiskspråkiga kvinnor.

Tjänstepersonerna förklarade regler och berättade att verksamheten styrs av politiker som väljs i allmänna val. Språkvårdar kunde översätta när det behövdes, och reda ut en del av de vanligaste missförstånden.

ETT FRAMGÅNGSRECEPT VAR att vi från start knöt till oss en referensgrupp, med engagerade representanter från Integrationscentrum, SFI, kommunledningen, kommunikationsavdelningen, ett studieförbund och politikerna.

Politikerna har överlag varit glada för möjligheten att möta kommuninvånare som de annars har svårt att nå. De har deltagit i utfrågningar i Dottevik, där många utlandsfödda bor, speed-dating på biblioteket och inte minst demokratidagen den 6 augusti 2018 då demokratiminister Alice Bah Kuhnke gästade Arvika.

Flera kommunala förvaltningar vill fortsätta samarbetet med SFI och Integrationscentrum. Vi noterar också att valdeltagandet ökade, lite mer i Dottevik än i landet som helhet. Givetvis går det inte att säkert säga att projektets aktiviteter har avgjort, men vi tror ändå att det spelade roll, liksom det faktum att de politiska partierna fortsatte gästa Dottevik efter att de varit inbjudna av projektet och Hyresgästföreningen.

Vi vet också att flera politiska partier fick nya utlandsfödda medlemmar under 2018.

Och vi vet att den kommunala valnämnden spontant har vänt sig till biblioteket för att samarbeta kring information till kommuninvånarna inför valet till EU-parlamentet 2019.

Vi känner oss väldigt nöjda med att ha stärkt bibliotekets roll i det demokratiska samtalet. ■

Arvika 7 december 2018

TEXT ANNIKA LINDQVIST, PROJEKTLEDARE, ULLA-CARIN STENBERG, INITIATIVTAGARE.

Den 6 augusti 2018 gästade demokratiminister Alice Bah Kuhnke Arvika.

Nytt hos oss – krönikor

Från och med nu kommer du att kunna läsa gästkrönikor på föreningens webbplats. Varje gästkrönikör skriver om något som knyter an till föreningens verksamhetsområden, men det är personligt skrivna texter där åsikter som uttrycks är skribentens egna. Vem vill du läsa?

Skicka tips till elza.zandi@svbib.se

Vill du låna vårt Instagramkonto?

Händer det något speciellt på jobbet som du vill berätta för föreningens medlemmar? Vi lånar fortfarande ut vårt Instagramkonto, hör av dig till elza.zandi@svbib.se om du vill låna kontot. Det är många som vill visa upp sin verksamhet, så vänta inte med att höra av dig om du önskar en särskild vecka! ■

FOTO: FREDRIK HJERLING

Målet för Mönsterås bibliotek är att användandet av digitala verktyg/tjänster snart inte ska var något hinder för någon.

Biblioteket som vill visa på digitala möjligheter

Mönsterås bibliotek var ett av fyra bibliotek som fick Svensk biblioteks­förening­ utvecklings­stöd 2018.

Biblioteket ska utveckla ett arbetssätt för att diskutera MIK-frågor direkt i infodisken. Målet är att användandet av digitala verktyg/

tjänster snart inte ska var något hinder för någon.

–Med iPad och läsplatta lättillgängliga på våra informationsdiskar hoppas vi att personalen lättare ska kunna känna sig trygga i att ta initiativ att visa och lära, säger Patrik Byström som är kultur-

chef i Mönsterås kommun.

Biblioteket kommer att köpa in iPads och läsplattor till samtliga bibliotek i kommunen. De vill tipsa, visa och undervisa deras olika

målgrupper i de digitala möjligheter som lurar runt hörnet gällande medie- och informationskunnighet.

Från och med i år blir biblioteket ett Digidelcentrum där de ska fortbilda sina användare i att kunna använda digitala verktyg. ■

Patrik Byström är kulturchef i Mönsterås kommun

FOTO: HENRY JONASSON

TEXT ELZA ZANDI

Nytt expertnätverk i föreningen

Nu startar ett nytt expertnätverk inom Svensk biblioteks­förening, med fokus på biblioteksstuderande och nyutexaminerade.

SÅHÄR BESKRIVER initiativtagarna det nya expertnätverket:

”Nätverket syftar till att skapa ett forum där studerande och nya bibliotekarier kan mötas för att utbyta erfarenheter och hjälpa och stötta varandra i början av arbetslivet. Det kan handla om exempelvis jobbsökande, anställningsvillkor, karriärutveckling och kompetensutveckling.”

En av initiativtagarna är Karin Lundin som i dag jobbar på Malmös universitetsbibliotek. Hon ville starta ett forum där biblioteksstuderande och nya bibliotekarier kunde träffas och utbyta erfarenheter.

– Jag var på ett IFLA-webb­inarium på temat hur nya bibliotekarier kan få större inflytande på sina arbetsplatser. En av talarna nämnde att det finns en bra förening för nyutexaminerade bibliotekarier i Tyskland, och jag tänkte: ”Det borde vi också ha!”.

Jag skrev ett inlägg på Facebook om idén och fick massor av respons, så uppenbarligen fanns det fler än jag som hade tänkt samma sak, säger hon.

HON MENAR att det kan vara tufft att kliva ut på arbetsmarknaden, därför hoppas hon på att de studerande och nya bibliotekarierna i nätverket kan hjälpa och stötta varandra på olika sätt i arbetslivet.

– Jag vill att nätverket ska vara ett forum för erfarenhetsutbyte, kompetens- och karriärsutveckling

Karin Lundin fick idén efter att ha deltagit i ett IFLA-webb­inarium

FOTO: PRIVAT

”Jag skrev ett inlägg på Facebook om idén och fick massor av respons, så uppenbarligen fanns det fler än jag som hade tänkt samma sak, säger hon.”

för studenter och nya bibliotekarier i deras jobbsökande och på deras nya arbetsplatser. Jag vill att medlemmarna ska få redskap att kunna konkurrera trots brist på erfarenhet. Utan att på något sätt förringa vikten av erfarenhet

så skulle jag önska att chefer och rekryterare vågade satsa mer på nyutexaminerade bibliotekarier. Vi har så mycket att ge trots att, ja faktiskt just för att vi är nya inom yrket, säger Karin Lundin.

Nätverket kommer att ha sitt första möte i slutet av april och Karin Lundin hoppas på många spännande och inspirerande möten i framtiden. ■

TEXT ELZA ZANDI

FOTO: MARIA BRANDSTRÖM

MEDLEM

Petra Genfors, Vimmerby bibliotek

Petra Genfors har varit enskild medlem i tre månader och jobbar på Vimmerby bibliotek där hon är enhetschef.

– Jag gick med eftersom det är en förening med fokus på de frågor jag brinner för och arbetar med i min vardag. Det kändes självklart att vara med.

Vad hoppas du på att få ut av ditt medlemskap?

– Biblioteksbladet innehåller mycket matnyttig information och är en perfekt källa för omvärldsbevakning. Sedan måste jag slå ett extra slag för de nätverk som finns. Det känns fint att vara delaktig i en grupp som delar med sig så reservationslöst av sina egna erfarenheter, det är guld värt och jag hoppas jag själv kan bidra med kunskap när jag är mer varm i kläderna.

Vad är den viktigaste frågan på ditt jobb just nu?

– Det har skett en del förändringar i organisationen och fokus just nu är att arbetsgruppen ska få landa. Sedan har vi såklart frågan om digitaliseringen som vi behöver utrymme för, både vad gäller kompetenshöjning hos medarbetarna men också utrymme rent tidsmässigt för att möta medborgaren. Under elva månader har vi också ett läsfrämjande projekt för barn 0-6 år, där vi anställt en samordnare. Han har precis börjat och vi är supertaggade allihopa. Vi har försökt tänka lite utanför boxen och har därför anställt en person med skådespelarbakgrund. Jag har ju också fokus på bildandet av ett Kontaktcenter, en fråga som är angelägen för hela organisationen. ■

FOTO DENNIS TORNSTROM

Fr. vänster: Lasse Bourelius, Kristoffer Lindström och Peter Linde.

Informationsbot kan hjälpa studerande i biblioteket

Blekinge tekniska högskola, BTH, är ett av fyra bibliotek som fick Svensk biblioteks­förening utvecklings­stöd 2018. Deras projekt *Diskmaskinen* – en självlärande informations­diskbot syftar till agilt lärande kring hur studenter frågar och söker på biblioteket för att bygga en informationsbot.

PETER LINDE är bibliotekarie på BTH och berättar att idén till projektet växte fram ur en frustration över hur arbetet vid informations­disken blivit alltmer reducerat till enklare, återkommande frågor av typen ”har ni den här boken?”, ”hur kan jag skriva ut?”, etcetera. Samtidigt utnyttjas högskolans lokaler och resurser allt oftare

under tiden då det inte finns någon personal som kan besvara dylika frågor.

– Idén om ”Diskmaskinen” föddes för att kunna hjälpa våra kunder med enklare frågor alla dygnets timmar och hänvisa de komplicerade vidare till en lämplig bibliotekarie när en sådan finns tillgänglig, säger han.

I dag finns det en del amerikanska, engelska och tyska exempel på hur man använt datorprogram som simulerar en fråga/svar-konversation, en så kallad chatbot i referensdisken. Där har man hårdkodat svar på troliga frågor, men på Blekinge tekniska högskola har man tänkt ta ett steg längre.

– Vår idé är att försöka få till en tjänst som tar emot feedback från användare för att förbättra chat-upplevelsen och som ställer motfrågor inom ramarna för frågorna som ställs men som även kan anpassa svaren efter vad som svarats tidigare under liknande samtal, säger Peter Linde.

Utvecklingsstödet delas ut under hösten varje år, beslut fattas av styrelsen.

MÅLET ÄR ATT utveckla Diskmaskinen så pass att den tar hand om de enklare återkommande frågorna i informationsdisken. Då kan bibliotekarierna ägna sin tid åt mer komplicerade uppdrag, samtidigt som biblioteket ger besökare möjlighet att ställa frågor och få svar även när biblioteket är obemannat.

– I projektet siktar vi på att färdigställa en fungerande prototyp, inklusive webgränssnitt, till en delvis självlärande chatbot tänkt att fungera i informationsdiskmiljö. Vi har ju lång erfarenhet av referensdiskarbete på Blekinge tekniska högskolas bibliotek men framförallt lutar vi oss, i det här projektet, mot vår förträffliga programmerare Kristoffer Lindström, som jobbar deltid på BTHs it-avdelning men som också driver ett eget företag inom spelprogrammering, säger Peter Linde. ■

TEXT ELZA ZANDI

Ge ditt bibliotek mer tid till läsfrämjande arbete!

Mer tid till bibliotekets förmedlande roll

Idag behöver många bibliotek mer tid och resurser för att utveckla bibliotekets förmedlande roll. Syftet med Bibliografisk service i nationell katalog är just att ge biblioteken stöd i form av en snabb och effektiv försörjning av katalogposter samt katalogunderhåll för att frigöra tid till utåtriktad verksamhet.

BTJ har en över 80 år lång historia som biblioteksleverantör. Företaget bildades ursprungligen av just Sveriges folkbibliotek. Tanken var att biblioteken skulle ha en central professionell leverantör av produkter och tjänster, för att skapa en effektiv och rationell verksamhet för alla svenska folkbibliotek.

Bibliografisk service har under många år utvecklats och optimerats för att underlätta folkbibliotekens vardag. Genom den här tjänsten har BTJ katalogiserat åt majoriteten av folkbiblioteken i nästan ett sekel.

Nu förflyttas tjänsten dessutom till Libris nationella flöden och möjliggör därför deltagande i den nationella katalogen.

Vi vill leverera kvalitativ metadata till alla folkbibliotek, och därigenom skapa nya möjligheter för digitala bibliotekstjänster.

Centralt stöd för mångspråkig medieförsörjning

Många folkbibliotek har idag utmaningar i arbetet med mångspråksmedier. Det finns behov av en central kraft med språklig kompetens som stödjer folkbiblioteken i deras mångspråkiga verksamhet.

Genom Bibliografisk service i nationell katalog effektiviseras och förenklas hanteringen av mångspråk. Biblioteket får metadata för medier på all världens språk. BTJ:s information gör medierna snabbt tillgängliga och mervärderna förbättrar sökbarheten samt ger ett viktigt stöd i förmedlingsarbetet.

Genom katalogisering görs medier sökbara för bibliotekarie och låntagare, och skapar möjligheter att utveckla nya digitala bibliotekstjänster.

Vill du veta mer om hur vi kan stödja ditt bibliotek med katalogisering?

Läs mer på www.btj.se/bs-nationell

wagner **GUIDE**
3.0

Den digitala orienteringskartan som visar era
biblioteksbesökare och personal vart böcker, resurser
och mycket mer finns lokaliserat i ert bibliotek!

www.wagnerwayfinder.com

Välkommen
in på vår
hemsida!

**WE CREATE
THE **LIVING**
LIBRARY**

**BK LIBRARY
INTERIORS**
Biblioteksfabriken i Småland

www.bklibrary.se